

פרוטוקול מס' 221

מישיבת ועדת הכספים

יום חמישי, כ"ב בכסלו, התשמ"ו - 5.12.1985 - שעה 10.00, בתל-אביב

נ כ ח ו

חברי הוועדה:

- א' י' שפירא - היו"ר
- א' אבוחצירא
- י' ארידור
- מ' בר-און
- ג' גדות
- פ' גרופר
- א' ויינשטיין
- א' ורדיגר
- י' כהן
- י' מצא
- ע' סולודר
- י' צבן
- ח' קופמן
- ח' רמון
- ג' שפט
- ד' תיכון

מוזמנים:

- שר התעשייה והמסחר א' שרון
- י' פורר - מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר
- ד' ברודט, י' דנקונה, י' פליישר, י' ארליך, ע' שמיר,
- י' לוי, י' בליזובסקי, א' אורנשטיין, י' כץ, מ' אביאור,
- ג' סואן, גב' צ' דורי - משרד התעשייה והמסחר
- י' סריג - מנכ"ל בנק לפיתוח התעשייה

- מזכיר הוועדה:
- היועץ המשפטי לוועדה:
- יועצת כלכלית:
- קצרנית:

- א' קרשנר
- א' דמביץ
- ס' אלחנני
- א' דגני

סדר היום:

- מצב התעשייה
- שירותי בריאות לנושאי משרה במערכת השלטון
- הצעה לסדר היום.

מצב התעשייה

היו"ר א' י' שפירא:

אני פותח את הישיבה.

אנחנו רוצים לדון היום עם שר התעשייה והמסחר ועם צוות העובדים הבכירים של המשרד על מצב התעשייה והמשק בארץ. ואני רוצה לפתוח את הדיון בכמה מלים.

המשק נמצא היום בתהליך של מיתון ההולך ומעמיק. מיתון זה פוגע בסקטור העסקי בכלל ובתעשייה בפרט. יש שני סוגי מפעלים שנפגעו מהמצב שנוצר מ-1 ביולי: מפעלים שהיו חלשים גם ללא קשר למצב, אבל המצב שנוצר גילה מייד את חולשתם, שהם היו חלשים גם לפני החלטת הממשלה. השאלה אם לעזור למפעלים אלה או לא תלויה בשיקולים ממלכתיים על תעסוקה באזורי פיתוח. יש סוג שני של מפעלים שהם טובים ביסודם, המסוגלים לייצר במחיר סביר, שנפגעו עד כדי סיכונם עקב שינוי פתאומי בשני תחומים, וקודם כל ההקפאה של המחירים. אני מודיע שיש מפעלים שהמחירים של המוצרים שלהם הוקפאו לפי השער של 850 שקל לדולר. עבור חומרי הגלם הם משלמים 1470-1500 שקל לדולר, אבל עבור המוצרים שלהם הם מקבלים 850 שקל לדולר. יש מפעלים שהמשרד הכיר בכך שיש להם בעיה והסכים לאשר להם העלאה, לא חלילה לפי שער של 1500 שקל לדולר, אבל לפי שער הנע בסביבות 1050 עד 1100 שקל לדולר. יחד עם זה, לאחר שהמפעלים האלה עברו את דרך היסורים וקיבלו את האישור, העניין נעצר כי שני שרים צריכים לחתום על האישור - שר האוצר ושר התעשייה והמסחר - והחתימה טרם ניתנה. ומפעלים אלה ממשיכים למכור את המוצרים לפי שער של 850 שקל לדולר.

הנושא השני הוא נושא הריבית.

ד' תיכון:

מה אתה מציע לגבי הנושא הראשון - להעלות את המחירים?

היו"ר א' י' שפירא:

אגיד בדיוק מה אני מציע.

מפעלים שמייצרים עבור השוק המקומי ומוכרים את המוצרים בשער של 850-900 שקל הדולר, שילמו בחדשים יולי-אוגוסט-ספטמבר במוצע 12% ריבית לחודש. 12% היה אחוז הריבית לדולר, ולגבי המדד שיעור הריבית היה 18% ריאלית לחודש.

בדקתי את המצב בכמה קונצרנים כמו כלל או כור. בכל קונצרן יש מפעלים שמאז נובמבר 1984 היקף המכירות שלהם מגיע לשיעור ריאלי של 40%. המפעלים צוברים הפסדים וחוששים להגיד זאת, שמא זה יפגע באשראי שהם מקבלים בבנקים. יש מפעלים ששחיקת המחירים אצלם הגיעה ל-25%, היקף המכירות ל-60%, והם צברו הפסדים משמעותיים. ולפני רשימה של מפעלים רבים שהגיעו למצב הזה.

מה צריך לעשות? הנפילה בשוק המקומי מגיעה ל-50% מהמכירות. במצב זה יש שתי אפשרויות: או שהמפעל יפטר ישירות עובדים, אבל גם אז הוא לא יוכל לשנות בהרבה את ההוצאות הקבועות; או שהוא יעשה הסבה ליצוא, ייצר יותר ליצוא ופחות לשוק המקומי. לכן דרוש לדעתי שחרור סלקטיבי תוך הקפדה רצינית מהקפאת המחירים, כי אי אפשר לדרוש מהפועלים שישלימו עם שחיקה גוברת של שכרם ומצד שני לאשר למפעלים העלאות מחירים גדולות. לכן אני אומר שחרור סלקטיבי מהקפאת מחירים וכן גם העמדת מקורות מימון לביצוע ההסבה ליצוא. כן אני מציע להעמיד מקורות להמשך המחקר ופיתוח בתעשייה עתירות מדע. ודברים נוספים - הבטחת עידוד

להיקעות יציבות לטווח ארוך, תיקונים בחוק המיסוי בהנאי אינפלציה, שהיום הוא חסר ערך כי הוא נועד לתקופה של אינפלציה חדשית של 20%, וכך המשר השמירה על רווחיות היצוא.

כולנו זוכרים את המיתון של 1966 שהיה בגדר אסון. השר פנחס ספיר ז"ל הקים בשעתו את החברה למימון תעשיות כדי שתשמש מכשיר לסיוע לתעשייה. הבנקים אינם יכולים לשמש היום מכשיר כזה, וראינו זאת אתמול כאשר הביאו בפנינו בקשה לסייע לחקלאות ואישרנו ערבונות בסכום של 30 מיליון דולר, כאשר העזרה שרוצים לתת לחקלאות היא בסכום של 90 מיליון דולר.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

בנושא החקלאות, היתה לי הזכות להביא את הנושא לפני ראש הממשלה לפני קרוב לשנה. אני יזמתי את הדיון אצל ראש הממשלה בנושא החקלאות. העמדתי רק תנאי, אם לא רוצים להחזיר את החקלאות למצבה הנוכחי, שאם לא תהיה רוויזיה מלאה בכל מה שמתרחש בענין הארגוני שם, אנחנו נזרים את הכספים האלה ונמצא את עצמנו בדיוק באותו מצב תוך זמן קצר ביותר.

ד' תיכון:

אם כך, תעשה רוויזיה בהחלטה של אתמול, אדוני היושב-ראש.

היו"ר א' י' שפירא:

החברים אמרו את הדברים האלה בוועדה, ואישרנו את הבקשה באופן חד פעמי.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

היו שם כמה דברים שדרשו טיפול מידי הקשורים לבקעה הירדן ורמת הגולן. (ח' רמון: זה מה שאישרנו).

היו"ר א' י' שפירא:

אמרתי שיש שני סוגי מפעלים, מפעלים שהחבר עד כמה הם חלשים, ולגביהם הממשלה צריכה להכריע על פי שיקולים של אזורי פיתוח או תעסוקה; ומפעלים טובים ביסודם שיכולים לייצר ליצוא. בחנאי מיתון עמוק זה אי אפשר לסמוך על יוזמות שיבואו מהפרט. כי הפרט חושש היום להשקיע, הוא חושש לקנות מפעלים שמא הוא יפסיד את כספו. לכן דרוש מכשיר בהכוונה ממלכתית שיהיה חלוץ הסיוע למפעלים מסוג זה, המפעלים הבריאים. הגורם המסייע צריך לאפשר להם להמשיך, לעשות הסבה ליצוא, עד שאפשר יהיה להחזירם לשוק ההון וליוזמות הפרטיות. היום לא קיימים לא שוק הון ולא יוזמה פרטית.

בעת המיתון הקודם בשנת השבעים הוקמה על ידי הממשלה חברה למימון תעשיות. זה היה מכשיר ממלכתי להצלחת התעשייה, ואמנם באמצעות המכשיר הזה עלו על דרך המלך מפעלים שהם היום לתפארת התעשייה בישראל. החברה למימון תעשיות נכנסה אז למפעלים כמו פולגת, אורדן, טבע ואחרים, שהיום כולנו מתפארים בהם. החברה השקיעה כספים במפעלים, כי למפעל כזה יש שתי בעיות - חסר לו הון בגלל הפסדים, ואין לו מספיק בטחונות. החברה למימון תעשיות רכשה חלק מהמניות של המפעל עם מחן אופציה למפעל לרכוש אותן חזרה תוך כמה שנים כאשר הוא יגיע להבראה. 50% שליטה היו של בעלי העסק, ו-50% שליטה ממלכתית.

ספיר ז"ל אמר כי בעת מיתון אי אפשר לפנות לבנקים ולבקש עזרה, כי הם אינם רוצים לעזור. הם מוכנים לעזור בעת שגשוג. לכן הוקם הבנק לפיתוח התעשייה. אני בדעה שהבנק לפיתוח התעשייה צריך לגייס בעולם, לא לקחת מהתקציב, 100 מיליון דולר ולייעד אותם להצלחת תעשיות, גם אם ועדת הכספים תצטרך לתת ערבות מדינה לגיוס הכספים בחו"ל, כפי שעשינו בענין

החקלאות. אני אומר: חברה למימון תעשיות מצד אחד, והבנק לפיתוח התעשייה מצד שני, שיגייסו כסף כדי לסייע למפעלים שיימצאו בריאים, לאחר בדיקה מדוקדקת הן של הבנק והן של משרד התעשייה. מפעלים שיש להם סיכוי ושיש להם ליצוא, יקבלו את הסיוע דרך הבנק לפיתוח התעשייה או דרך החברה למימון תעשיות.

אני רוצה להגיד לפרוטוקול, שתוך כמה חדשים אני רואה אלפים רבים של פועלים בחוץ. יש מפעלים שהיו עושים זאת כבר היום אבל דוחים זאת או מפני שהם מתביישים, או שהם חוששים שהבנק יסיק מכך מסקנות שמצבם הוא רע, או שהם חושבים שאולי יחול שיפור בשוק. כפי שאנחנו רואים את המצב, אלה שמאמינים בהצלחה של התכנית הכלכלית, לא יהיה שיפור בשוק. כבר היום יש מפעלים שצוברים הפסדים כבדים בגלל ההקפאה של המחירים ובגלל תנאי המימון.

אני פונה לשר התעשייה והמסחר, יש קונה עולמו בשעה אחת. ככל שנקדים ונסייע למפעלים כך זה יעלה למדינה פחות. אם הבנק לפיתוח התעשייה, שיגייס מאה מיליון דולר, יחד עם החברה למימון תעשיות, יכנסו מייד לפעולה ויושיטו עזרה למפעלים לפני שהם יתמוטטו, זה יעלה מחצית המחיר. ואני מכיר את ממשלת ישראל, זוהי ממשלה שאף פעם לא רצתה אבטלה, תמיד רצתה תעסוקה מלאה. אם לא תיעשה פעולה מונעת בזמן, ההוצאה תהיה גדולה פי חמש. תודה רבה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

מכובדי יושב-ראש הוועדה, חברי הוועדה, אנחנו נערכנו לקראת הישיבה הזו. אני מצטער שחלף הרבה זמן מאז פגישתנו האחרונה. הפעם זה היה בעטייני. הייתי רוצה ליצור מצב שנוכל להיפגש לעתים יותר קרובות.

הכנו סקירה לאחר עבודה מאד יסודית על ההתפתחויות בתעשייה בחדשים הראשונים של 1985. נראה מה קרה במשך השנה, האם המצב הוא באמת כל כך חמור כפי שתואר על ידי היושב-ראש. נכון שנתקלנו במפעלים חלשים, אולי לא כל כך חלשים אלא שרמת הניהול שלהם לא היתה נאותה, לדעתי. לצערי יש מספר די גדול של מפעלי תעשייה שבהם נתקלנו בקשיים כאלה, לעתים מפעלים עם המצאות מבריקות ורעיונות בלתי רגילים, אבל הם אינם מתמצאים בניהול, הם אינם יודעים אם הם מרוויחים או מפסידים. הם לא הגיעו לרמת ניהול נמוכה ביותר. אני לא פעם פונה לבנק לפיתוח התעשייה ומבקש שיכנס בהתנדבות למפעל כדי להסביר איך לנהל דברים אלמנטריים. וזה קורה לנו במקומות שבהם יש לא מעט אנשים מוכשרים בתחום ההמצאות, אלא שרמת הניהול בהם היא נמוכה ביותר. גם חלק מההסתבכויות בשנה האחרונה בעיקר במפעלים הבולטים היה חוצאה של רמת ניהול נמוכה.

אשר למפעלים שהיו מסוגלים להתמודד עם המצב, אבל מחירי המוצרים שלהם מוקפאים ברמה של 850-900 שקל הדולר, וזהו השער שהיושב-ראש נקב בו, לא הייתי מציע לוועדה לגשת לענין בגישה כוללת של פריצת המחירים, כי זו תהיה טעות. אני חושב שאם יש מקרים בודדים כאלה, צריך לבחון כל מקרה לגופו, וכך אנחנו נוהגים. ואם אכן מתגלה שיש עיוות צריך לתקן אותו, ואנחנו גם מתקנים עיוותים. אינני מציע ללכת היום בשום אופן לא ל"תפר" ולא למדרגה, אלא להמשיך בדרך הזו תוך בדיקה מאד סלקטיבית של המפעלים ולתקן באותם מקרים שצריך לתקן.

לפני שאעביר לסקירה אני מבקש ממר סריג, מנכ"ל הבנק לפיתוח התעשייה, שביקשתי ממנו להשתתף בישיבה, לסקור את הפעולות שעשינו בשני נושאים - הנושא של החברה למימון תעשיות, וטיפולנו בכך הרבה, ונושא של גיוס כספים בחו"ל על ידי הבנק לפיתוח התעשייה.

י' סריג:

הבעיה המרכזית של הבנק לפיתוח התעשייה נעוצה במקורות.

ד' תיכון:

מה היה חלקו של הבנק בתחום הלוואות הפיתוח?

י' סריג:

יכולת הפעולה של הבנק כיום בנושא של הלוואות לתעשייה תלויה במקורות. בתקופה שהמקור היה הלוואות פיתוח של הממשלה, חלקו של הבנק לאחרונה - ואינני מדבר על תחילת הדרך - היה בביצוע 42% מהלוואות הפיתוח האלה. (ד' תיכון: מחי?) בשנת 1983/4.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

החל מהשנה הקרובה יש מחדש אישור להלוואות.

ד' תיכון:

מה יהיה החל מהשנה הבאה?

י' סריג:

אבל מעבר לזה בעיית המקורות של הבנק היא בעיה קריטית, כי תפקידו של הבנק הוא לעזור מעבר להלוואות פיתוח פרופר שהוגדרו כהלוואות משלימות מהסוג שהיושב-ראש הזכיר בתחילת דבריו. שנית, לבנק יש מכשירי עזר בצורה של חברת השקעות, החברה למימון השקעות, שהיום אמנם לא בצורה מוחלטת אבל במידה גדולה משותקים בגלל בעיית המקורות. החברה למימון תעמיות משותקת במידה רבה מאד, כי המקורות שעמדו לרשותה הועמדו בתקופה שבה היו זקוקים לה בעבר, והיום היא עוסקת במחן הלוואות עזר קטנות למפעלים שמשרד התעשייה והמסחר מפנה אלינו, והמשרד הוא גם המכוון את החברה.

י' צנן:

מתי היה הפרוייקט הרציני האחרון שהחברה טיפלה בו?
(י' סריג: בצורה של כניסה לפרוייקט?) לפי היעד שלשמו היא הוקמה.

י' סריג:

זה היה לפני הרבה זמן. גם היום אנחנו עושים זאת במקרים יוצאים מן הכלל, אבל באמצעות חברת ההשקעות שלנו, שזה מהוץ עצמי ולא מהוץ מגוייס.

הבנק כדי שיוכל למלא את תפקידו זקוק לשני דברים: האחד - לפתרון הבעיה של המקורות להלוואות לתעשייה, כפי שניחנו בעבר. היקף הלוואות הוא עניין למדיניות הממשלה, אבל קודם כל צריך למצוא מקורות לכך. והדבר השני הוא מקור מיוחד שיאפשר לבנק להתמודד עם בעיות מיוחדות מהסוג שהוזכר כאן, בעיות שאינן לזמן קצר. הבנק איננו פועל לזמן קצר אלא רק לזמן ארוך. אלה בעיות שנוצרות עקב צורך בקונסולידציה של חובות, או בגלל הצורך לעזור למפעל במתן הלוואות משלימות ארוכות טווח.

מעבר לבעיה של הבנק קיימת הבעיה של החברה להשקעות והחברה למימון תעמיות, שהממשלה שלטח בהן, אבל עיקר ייעודן הוא להיכנס למפעל לתקופת ביניים, מפעל שנקלע לקשיים, ולסייע לו בשני דברים כאחד: הן בכניסה לאקוויטי לזמן מה והן במתן הלוואות משלימות ארוכות, כדי להכשיר אותו למועד שבו הוא יוכל לתפקד באופן עצמאי. בעקרון בעבר פעלו כך. אולי לא תמיד יצאו ברגע המתאים ובמחיר המתאים, אבל יצאו. זהו הייעוד של החברות האלה, וזו גם צריכה להיות דרך הפעולה בעתיד.

שר התעשייה והמסחר קיבל את התיזה הזו, אם כי אין לנו עדיין המקורות הדרושים לדעתנו למטרה הזו.

מ' בר-און:

מדוע שני גופים ולא גוף אחד?

י' סריג:

זוהי נחלת ההיסטוריה. היו לכך סיבות ארגוניות ואחרות. היום אין לכך חשיבות. זוהי בעיה של מניות קיימות.

ד' תיכון:

לממשלה אין מה לומר בחברות אלה. הרוב הוא בידי הבנקים, לצערי.

י' סריג:

זה לא מדויק. הממשלה שולטת בחברות אלה ישירות ב-50%. וגם בבנק יושבת הממשלה. למושלה יש איפוא רוב בחברות האלה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני פועל במגע הדוק עם הבנק לפיתוח התעשייה מיום כניסתי לתפקידי. אינני חושב שסירתי במפעל תעשייה אחד בלי נוכחות של מנכ"ל הבנק או סגנו. ביצענו פעולות רבות בחחום הזה. לא נתקלתי אפילו פעם אחת במשך כל השנה הזו בהתערבות של הבנקים בהחלטות שקיבלנו. יכול להיות שזה גם תוצאה ממגע שוטף וקבוע עם הנהלות הבנקים. אבל לגבי החלטות בענין הבנק לפיתוח התעשייה נראה לי כרגע שזה ענין אנכרוניסטי, פורמלי, שאין לו שום השפעה על הפעילות. פרוייקט לפני שהוא מאושר עובר את הניתוח של הבנק. נטלנו את הענין הזה מהבנקים והעברנו את הכל לבנק לפיתוח התעשייה. התקיימה שיחה בין מנהלי הבנקים לבניני. הם לא ששו לענין. אבל הענין התקבל ופועל לא רק שלא הפרעה אלא בסיוע ובתמיכה של הבנקים.

לדעתי, אין כאן אלא ענין שהוא נחלת העבר, אשר באופן מעשי איננו משפיע על פעילות הבנק.

אני מחכוון לסקור עכשיו את המצב ולראות מה קרה, האם המצב הוא חמור או לא, מה היו ההתפתחויות בחלקים השונים של השנה. אני שומע כל הזמן על ירידה במספר המועסקים בתעשייה. עובדה היא שזה לא נכון כי היה גידול. אנחנו שומעים שלא היו השקעות בתעשייה. אני רוצה להגיד לכם איזה השקעות היו בתעשייה. אינני אומר שלא נצביע על קשיים, בעיקר קשיים שאנחנו רואים בעתיד; אבל אני חושב שהנסיון לתאר את התעשייה במצב של התמוטטות מצביע על גישה לא נכונה, לא מוצדקת, ואני חושב שזוהי גם גישה שמרפה ידיים במקום לתת עידוד וחיזוק לתעשייה. ואנני אומר שאין בעיות. יש בעיות.

ההתפתחויות בתעשייה במשך שנת 1985 עומדות בסימן אמצעי המדיניות שננקטו במטרה לרסן את האינפלציה ולהביא לשינוי מבני במשק. במחצית הראשונה של השנה משתקפת השפעתן של שלוש עיסקות החבילה, שהחלו בנובמבר 1984 ונועדו לבלום את החהליך האינפלציוני באמצעות מערכת הסכמים במשק ופיקוח על המחירים.

בחבילה יולי הוכרז על החכנית הכלכלית החדשה, הכוללת גם ריסון תקציבי, ייצוב שער החליפין ופעולות בשוקי הכספים וההון. עיסקות החבילה, אשר היו מבוססות על הקפאות מחירים לתקופה קצובה והתאמות בפרקי זמן ידועים, מצאו ביטוי בהתנהגות הכלכלית של הצרכנים, שריכזו קניות בכמה מחודשי השנה; ולעומתם הייצרנים, שהגיבו בהגברת הזהירות בקבלת התחייבויות לטווח ארוך.

על רקע זה ניתן לראות את ההתרחבות הניכרת בייצור התעשייתי -

תגובה מהירה וקצרת טווח לעליה בביקושים, ולעומתה קליטה אטית של מועסקים, צמצום בשעות העבודה למועסק וקפאון בהשקעות. זה מה שאפייך את המצב. היו תנודות רבות - עליות גדולות בביקושים ואחריהן ירידות בביקושים, התנהגות התעשיינים היחה בהתאם לכך, כאשר המגמה העיקרית היא הירדתעות מקבלת מחוייבויות ארוכות טווח.

בשבועת החדשים הראשונים של השנה גדלה התפוקה התעשייתית, ללא יהלומים, בכ-5%. אגב, אני מתנגד לחלוקה הזו עם יהלומים וללא יהלומים. זוהי חלוקה לא נכונה, אבל כך רגילים לעבוד.

י' ארידור:

כך מוצגים הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ד' תיכון:

יש בזה צדק בגלל הערך המוסף.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני חושב שאנחנו צריכים להסתכל על הנושא התעשייתי לא רק במשקפיים של ערך מוסף. צריך להביך שמתעשיית היהלומות חיות היום בישראל ובכבוד 20 אלף משפחות, מתוכן כ-9000 משפחות שמתפרנסות מעבודה ממש, עבודה יצרנית ממש, והשאר - מבייל הקיום בבורסה ליהלומים דרך כל מי שעוסק בתיווך, במכירה, באבטחה וכדומה. אלה 20 אלף משפחות, וזאת אומרת שכ-80-100 אלף נפש בישראל מתפרנסים בכבוד מהענף הזה. גם זה צריך להיות שיקול בהצגת דברים. זוהי גישתי ומומחה כלכלה יכולים להיות בדעה אחרת.

כאמור, בשבועת החדשים הראשונים של השנה גדלה התפוקה התעשייתית, ללא יהלומים, בכ-5%. כל השינויים שאני מציג כאן הם שינויים ריאליים. כ-3% מזה ניתן לייחס לגידול ביצוא, אחוז אחד נובע מהחלפת יבוא, בעיקר של מוצרי צריכה, והיחרה - כאחוז אחד - משקפת התרחבות הביקוש בשוק המקומי. שני המרכיבים הראשונים בהתרחבות מהווים המשך למגמה שהחלה בשנה הקודמת, עם האצת קצב הפיחותים ואמצעים שונים שננקטו לשיפור מאוזן התשלומים. בשוק המקומי גדל הייצור כמעט בכל הענפים, ובעיקר באלה המייצרים לצריכה שוטפת, בעקבות גידול של כ-3% בצריכה הפרטית, שהתרכז בעיקר ברבע הראשון של השנה. גם בענפים המוכרים למערכת הבטחון חל גידול, כנראה עקב השלמת עיסקות שנחתמו בעבר.

בייצור התעשייתי נמדדו השנה תנודות ניכרות, ובכמה חדשים הגיעו לשיאי פעילות, שניתן לייחס אותם לצעדי המדיניות שננקטו ולתגובות הציבור, בעיקר הקדמת רכישות, עקב ציפיות להעלאת מחירים. שיא בייצור התעשייתי היה בחודש ינואר לקראת סיום עסקת החבילה הראשונה. שיא נוסף בחודש מאי, לקראת סיום עסקת החבילה השלישית ודיונים על חכנית כלכלית חדשה. באותם חדשים קפצו במידה ניכרת גם מדדי המכירות במסחר הקמעונאי המאורגן. נראה שהקפיצות שנמדדו בתפוקה התעשייתית מוסברות בחלקן על ידי גידול במכירות ממלאים קיימים. הבדיקה הרי בנויה על אינדיקטורים שונים. אנו רואים לעתים שהמכירות היו גדולות, משמע שזה היה ממלאים קיימים. אגב, הדבר האחרון שאמרתי עכשיו לפי דעתי חייב להצביע עד כמה מסוכן לעסוק במדרגות ועד כמה צריכים להיות דבקים בשיטה של תיקונים ספציפיים במקומות שבהם דרוש התיקון ולא לפרוץ את הכל.

אני עובר לנושא היצוא. היצוא התעשייתי גדל במחצית הראשונה של השנה בשיעור של 7% במונחים דולריים, ובשיעור ריאלי של כ-11%, לעומת התקופה המקבילה אשתקד. ללא יהלומים היה הגידול נמוך יותר. (י' צבן: בכמה?) נומינלית 6% וריאלית 8.5%. (י' צבן: נומינלי דולרית?) כן. אני יכול להסביר איך זה קרה, כי היו כאן גם התאמות של שערי המטבעות. אם נחרכז בשני המספרים הקובעים, הרי היצוא התעשייתי

עם יהלומים גדל במונחים ריאליים ב-11%, ובלי יהלומים - ב-8.5%. הגידול התרכז ברובו בכלי הובלה, ציוד חשמל ואלקטרוני ויהלומים, ובמידה פחותה יותר בענפי הכרייה, החציבה והכימיה. ביצוא מטוסים וחלקיהם ועבודות שיפוץ החלה התאוששות אשקד לאחר שפל שנמשך כשנתיים, והוא גדל במחצית הראשונה של השנה בכ-50%, בעקבות עסקות שנחתמו ועתידות להימשך גם בחדשים הקרובים. ביצוא ציוד חשמל ואלקטרוני חל גידול של כ-20% שהתרכז בעיקר במערכות בטחונות מתוחכמות. במכירת מכיירי קשר צבאיים וציוד לתעשייה, מדע ורפואה, החלו להסתמך ניצנים של האטה. ביצוא היהלומים התגברה ההתאוששות, הנמשכת זו השנה השלישית, והוא גדל בכ-18%.

עיקר ההתרחבות ביצוא היתה לעבר השוק האמריקאי, גידול של כ-40% במונחים דולריים. המכירות לאירופה נשארו ברמה דומה לזו של השנה הקודמת. זוהי אחת ההתפתחויות החשובות. מספיק להיות יום או יומיים בבנין המשלחת שלנו בניו-יורק כדי לראות את מספר התעשיינים הישראליים או נציגייהם שפוקדים את הבנין. יש תנופה גדולה בביקורים ובנסיונות ליצור קשרים, וזה בנוסף לעובדה המספרית של גידול של 40%.

השנה שעברה היתה שנת שיא בסחר הבינלאומי, ולאחר שלוש שנים של ירידה וקפאון גדל יבוא המדינות התעשייתיות בשיעור שנתי של 11%, החל מהרבע האחרון של שנת 1983. מגמה זו מתמתנת השנה, ובמחצית הראשונה גדל יבוא המדינות התעשייתיות בכ-5%. בתקופת ההתרחבות התאפשרה צמיחה קלה גם ליצוא הישראלי, והוא גדל בשנה הקודמת בשיעור חריג של כ-17%. מגמת ההתמתנות מתבטאת בקצב גידולו השנה. כאן אני מבקש להעיר, שמי שחושב שהגידולים האלה הם מקריים, איננו אלא טועה. כאן קוראים כל הזמן עתוננים או מאזינים לתחום העיסוק בכלכלה במישור הפוליטי. וכך מתקבל הרושם שבעצם אין בישראל השקעות בתעשייה. מה פירוש הדבר גידול של 17%, ממה הוא נבע? הוא בהחלט נבע מגידול בביקושים במדינות המתפתחות. אבל מישהו היה צריך לייצר את המוצרים האלה. האם בשנת 1984 היתה בארץ ירידה בביקושים המקומיים? לא היתה ירידה בביקושים הפנימיים. זאת אומרת שמשהו חרם לעליה הזו ביצוא.

ח' רמון:

ב-1984 היתה ירידה ב-7% בצריכה הפרטית לנפש. לא היתה ירידה בצריכה הבטחונית והציבורית, אבל בצריכה הפרטית היתה ירידה. (י' ארליך: חלקה מיבוא).

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מציע לנתח את הנתון הזה גם לאור נתוני היבוא.

אני יכול להצטרף לכל אלה האומרים שלא עושים שום דבר, לא משקיעים, והכל מחמוטט והולך לאבדון. אבל צריך לראות את המספרים, צריך לראות את העובדות. צריך לבחון ולראות מהן הסכנות, ולאחר שנראה את הסכנות נראה גם מהם הצעדים הדרושים כדי לקדם את פני הסכנות. אם היה גידול של 17% ביצוא התעשייתי בשנת 1984, פירוש הדבר שזו תוצאה גם של התרחבות הביקושים במדינות המפותחות, אבל זה היה גם תוצאה של השקעות בתעשייה שנתיים קודם לכן. אם אנחנו מסתכלים על ההשקעות בתעשייה במשך השנים האחרונות, ב-1982 ההשקעות בתעשייה היו 950 מיליון דולר; ב-1983 - ההשקעות בתעשייה היו 1.145 מיליארד דולר; ב-1984 - 1.145 מיליארד, ובשנת 1985 - 1.050 מיליארד דולר. נכון שב-1985 היתה ירידה.

מדוע אני אומר את הדברים האלה? כי אם רואים שהכל שחור משחור, אז לא כדאי לעשות שום דבר. אבל אם רואים מה התפתח והיכן נקודות החולשה, אז ממקדים את המאמצים בנקודות אלה ופותרים את הבעיות. כך צריך לדאוג את הדברים.

לכן אם היה גידול ביצוא התעשייתי, זה בהחלט גם תוצאה של השקעות, והיו השקעות נרחבות בתעשייה, לא כפי שכולנו היינו רוצים, אבל זה מה שיש, ולדעתי זה הרבה.

היו"ר א' י' שפירא:

אני מבקש להביא לידיעתך, שאם יעשו יצוא לאירופה השנה כפי שעשו לפני שנה, באותו היקף ובאותם המחירים, הרי במונחים דולריים יהיה זה כאילו גידול של 20%, כי הדולר נחלש באירופה ב-20%.

י' בליזובסקי:

זהו בדיוק ההבדל בין גידול נומינלי לבין גידול ריאלי.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

בעסקים בהם נחתמות עסקות בקנה מידה גדול ולטווח ארוך, כגון: יצוא בטחוני, ציוד ומחצבים שונים, נחקלים בקשיים כבר תקופה ארוכה. מצד אחד, מגבלות מימון במדינות המתפתחות והתגברות הפרוטקציוניזם במדינות המפותחות, ומצד שני, תחרות יותר חזקה, המתבטאת בהתערבות ישירה של ממשלות בשוקי היצוא: פעולות פוליטיות בדרג בכיר כדי לקדם עסקות והעמדת קווי איראי ממשלתיים לרשות הייצואנים.

בענפים המוכרים מוצרי צריכה, בעיקר לאירופה, גדל בשנה שעברה היצוא לאחר שלוש שנות האטה, למרות המשך השחיקה במטבעות האירופיים. הגידול שהיה פרי משולב של התרחבות הביקוש בחו"ל וריסון השוק המקומי, הפך לירידה במחצית הראשונה של שנה זו. עם זאת לאורך השנה ניכרת מגמה הדרגתית של שיפור בעקבות התחזקות המטבעות האירופיים. ברבע השלישי אין עדיין נתונים על שינויי מחירים, אך נראה שהגידול הנומינלי שחל בכמה מהענפים המוכרים לאירופה, ובמיוחד בקבוצות הסקסטיל וההלבשה, הוא גם גידול ריאלי, בהחשב בכך שהמטבעות האירופיים התחזקו לעומת הדולר בכ-3%-4% ברבע זה לעומת הרבע המקביל אשתקד.

בשנה האחרונה בולט גידול חריג במכירות לעבר השוק האמריקאי, ב-40% במונחים דולריים לעומת ממוצע שנתי של כ-20%-30%. גידול זה משקף את הציפיות שנוצרו עקב חתימת ההסכם עם ארצות הברית ב-22 באפריל, יחד עם התחזקות ריאלית בערכו השקלי של הדולר הנובעת מהגברת קצב הפיחותים במשך השנה. כשליש מהגידול הוא במכירת יהלומים ותכשיטי זהב, כרבע במכירת מטוסים וחלקיהם, והיתר - מוצרים שונים.

בולטת במיוחד התגברות ההסטה של מוצרי טקסטיל והלבשה מאירופה לעבר ארצות הברית, וזאת לאחר שתהליך הפוך התרחש בשנים 1975-1980, לאחר חתימת ההסכם עם השוק האירופי המשוחף. ניצני ההסטה לעבר ארצות הברית החלו בשנת 1981, עם תחילת השחיקה במטבעות האירופיים. בשנים הראשונות היה הקצב נמוך, והוא התגבר בשנתיים האחרונות לקראת חתימת ההסכם, והורדה צפויה של מכסים בשיעור ממוצע של כ-30%. בשנת 1984 גדל יצוא הטקסטיל לארצות הברית בכ-70%, ובמחצית הראשונה של שנה זו בכ-90%. בשנת 1985 אנחנו מגיעים ליצוא של 80 מיליון דולר. עקבתם ודאי אחרי המשא והמתן הקשה שניהלנו בארצות הברית באמצעות המשלחת שיצאה מכאן, בראשותו של מנכ"ל המשרד מר יהושע פורר. לאחר מאבק קשה הגענו לכך שאנחנו יכולים להגדיל עד 1987 את יצוא מוצרי הטקסטיל שלנו לארצות הברית עד לסכום של 350 מיליון דולר. אם אני מנכה מהסכום הזה את 80 מיליון הדולר יצוא של השנה, זה אומר שיש לנו אפשרות בשנתיים הקרובות לעשות מאמץ עצום להגדיל את היצוא של מוצרי טקסטיל לארצות הברית ב-270 מיליון דולר.

ע' סולודר: מהם מוצרי הטקסטיל העיקריים שמייצאים לארצות הברית?

שר התעשייה והמסחר א' שרון: כל סוגי המוצרים.

הייצור של ענף הטקסטיל היה קרוב ל-500 מיליון דולר. הוא ירד ל-370 מיליון דולר, והשנה הוא עולה ל-400 מיליון דולר. אולי בכך משתקפת העליה הגדולה של היצוא לשוק האמריקאי.

כינסתי לפני כשלושה שבועות את העשייני הטקסטיל. הבאתי לידיעתם שחתמנו הסכם הנותן לנו אפשרויות רחבות ביותר ליצוא, ושאני מאמין כי נעמוד במצב לא נוח אם לא נגיע לכך. קראתי להם לעשות מאמץ גדול כדי שתוך שנתיים-שלוש שנים נוכל למצות את האפשרויות שנפתחו בפנינו.

תעסוקה והשקעות: - בתחום ההשקעות יש עדיין רק נתונים חלקיים, ואחר כך אתן לכם נתונים יותר מלאים. נראה כי רמתן של ההשקעות במחצית הראשונה של השנה דומה לזו שבמחצית המקבילה בשנה הקודמת. קיצוץ תקציבי ההשקעות המאושרות לא בא עדיין לידי ביטוי בגלל המסך ביצועם של פרויקטים שאושרו בעבר. ניתן להניח כי יתבטא בחדשים הקרובים.

מאגר העובדים בתעשייה גדל במחצית הראשונה של השנה ב-0.6% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. עיקר הגידול התרכז בענפי היצוא מקבוצת המתכת והכימיה. בענף הטקסטיל ובענפים המייצרים תחומות לבניה - כרייה וחציבה ומינרלים אל מתכתיים - התגברו הפיטורים הנמשכים זו השנה הרביעית. למרות קליטה מסוימת של עובדים בהשקעות חדשות, החמונה הכוללת היא של התכווצות וקיצוץ בעודפים. שעות העבודה למועסק נמצאות בירידה ברוב הענפים, וזהו צעד של צמצום המקדים בדרך כלל פיטורים. נכון מה שאמר יושב ראש הוועדה, שמפעלים אינם כל כך מזדרזים לפטר בגלל סיבות שונות, גם תקוות, גם חששות מפני תדמיתם.

אם נרצה לסכם את הדברים, אנחנו רואים שבמחצית הראשונה של השנה היתה האצה בפעילות התעשייתית, שהולכת ונבלמת במשך השנה. הייצור התעשייתי, בניכוי עונתיות, גדל ברבע הראשון של השנה ב-3.6% לעומת קודמו, וברבע השני ב-2%. התעסוקה בתעשייה גדלה ברבע הראשון ב-1.3%, וברבע השני ירדה ב-0.7%. בהתחשב באמצעי הריסון הננקטים במסגרת התכנית הכלכלית החדשה, ניתן לצפות כי כל מרכיבי הביקוש בשוק המקומי יתכווצו במחצית השנייה של השנה. בייצוא יימשך גידול בשיעור דומה לזה שהיה במחצית הראשונה.

הצריכה הפרטית גדלה ברבע הראשון של השנה, נעצרה ברבע השני, ועתידה לקטון במחצית השנייה של השנה עקב שחיקת השכר הריאלי. אינדיקציה לכך ניתן לקבל מנתוני המכירות לצריכה אישית במסחר הקמעונאי המאורגן, שגדלו ברבע הראשון ב-13% - שוב, בניכוי העונתיות - לעומת קודמו, גדלו ברבע השני ב-1%, וירדו ברבע השלישי ב-3%.

ההוצאה על קניות בטחונות מקומיות גדלה ברבע הראשון עקב סיום ביצועם של חוזים שנחתמו בעבר, אך נמצאת במגמת ירידה שתימשך מספר שנים, לאור הקיצוצים בצפויים במערכת הבטחון.

ההשקעות במחצית הראשונה של השנה נשארו בינתיים באותה רמה כמו בשנה הקודמת. אך הרעף התנאים להשקעות מאושרות, אי הוודאות וההאטה הצפויה, יביאו בוודאי למגמת ירידה בהמשך. ירדו במיוחד ההשקעות בבניה, עקב משבר הנמשך מספר שנים, וההשקעות בחקלאות עקב קשיים בענף שהחלו להתבטא בשנה שעברה.

ההתפתחויות ביצוא כבר ידועות במידה רבה כמעט עד לסוף השנה, ומתקבל כי הגידול הנומינלי ביצוא התעשייתי, ללא יהלומים, בעשרת החדשים הראשונים, הוא כ-8%. נתוני המחירים לששה חדשים מצביעים על ירידה של כ-2%. ולאור המשך התחזקות של המטבעות האירופיים, יהיה עד לסוף השנה קפאון או עליה קלה. הגידול הכמותי השנתי ביצוא התעשייתי,

ללא יהלומים, יגיע אם כן לכ-8%. הגידול הכמותי ביצוא יהלומים יהיה כ-20%, והיצוא התעשייתי כולו יגדל בשיעור ריאלי של כ-10%.

מהתפתחויות שנסקרו נראה כי במחצית השניה של השנה יהיה גידול מזערי בחפוקה התעשייתית, ובשיעור שנתי תגדל החפוקה בכ-3%-4%. קליטת עובדים תהיה סלקטיבית, בעיקר במגזרי היצוא. ועקב פיטורים במגזרים אחרים, מאגר העובדים הכולל לא יגדל.

התעסוקה ויצירת מקומות עבודה יהוו נושא מרכזי במשק בחדשים הקרובים. לתעשייה מקום נכבד בתכנית הכוללת, האמורה להביא לשינוי מבני ותעסוקה מלאה. ותגובותיה יקבעו במידה רבה את הצלחת התכנית. נראה כי ניתן להשיג הרחבה מהירה של התפוקה התעשייתית בגלל קיומו של כושר ייצור בלתי מנוצל. קרה יותר להביא לקליטת עובדים, המותנית בתחושת ודאות ובטחון בעתיד ומחייבת תתוויית קווי פעולה לטווח ארוך.

נתחי לכם את עיקרי העבודה שנעשתה במשרדנו על ידי צוות שחלק נכבד ממנו יושב כאן, ומצביעה מה קרה. היא מצביעה על דברים מעודדים, היא מצביעה על התפתחויות פחות טובות, והיא מצביעה לדעתי על קשיים שאנחנו רואים אותם בהמשך. אבל היא כשום אופן איננה מצביעה על התמוטטות. לא היתה התמוטטות. הנסיון לתאר התמוטטות לדעתי איננו נכון.

אנחנו צריכים לזכור בכל זאת כמה דברים. אנחנו צריכים לזכור שהיתה שחיקה ריאלית בשכר. זוהי עובדה קיימת, קשה מאד. והיה שער חליפין קבוע. אתמול היה כנס של תעשיינים. עוד לא נפגשתי אהם. אבל צריך לזכור שהסיוע שלנו ליצוא הוא כ-11%.

ד' תיכונ:

רווחיות היצוא היא 11%.

י' בליזובסקי:

11% זה דולר ערך מוסף דרך ביטוח שער.

ח' רמון:

רווחיות היצוא עומדת היום על רמה של 15%. (היו ר' א' שפירא: לפי מה שכתוב בעהון...) לפי נתוני המכון שהתעשיינים שוחפים לו ומקבלים את הכרעותיו.

י' בליזובסקי:

11% לדולר ערך מוסף.

היו"ר א' י' שפירא: שזה בדרך כלל 5.5%.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

הקיצוץ שהיה בתקציב מביא זאת ל-10%. אבל צריך לזכור מה קרה באותה שנה. ראשית כל היתה שחיקה ריאלית בשכר. אחר כך היתה ירידה במחיר האנרגיה. אחר כך היתה ירידה בשיעורי הריבית. אינני רוצה לומר שהריבית הקיימת היום במשק היא הריבית שאפשר להתקיים אהה, אבל היתה ירידה.

ח' רמון:

מי שמייצר ליצוא מקבל אשראי מכוון.

היו"ר א' י' שפירא:

ביצוא לא היתה ירידה. ההיפך מזה הוא הנכון - במקום לקבל 90% מימון דוקומנטים מקבלים 70%. (י' בליזובסקי: 80%). עכשיו שינו זאת.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

מ-1 בינואר 1986 השיעור הזה יגיע ל-85%. ניהלנו על כך מאבק קשה והעלינו את השיעור ל-80%, ומ-1 בינואר זה יגיע ל-85%. אנחנו מחזיקים כל הזמן את היד על הדופק.

לדעתי אסור לקחת קו התחלה לפי מצבם של מפעלים שנחלשו בעיקר כחוצאה מאי הצלחה ניהולית, ואינני רוצה לנקוט לשון חריפה. אני רוצה לקחת כדוגמה מפעל גדול ורציני ביותר, מפעל אלסינט. אלסינט הוא עדיין מפעל רציני. היצוא של אלסינט השנה יהיה 120-125 מיליון דולר. התכנית היתה לייצא בסכום של 220 מיליון דולר, אבל זה היה מעבר למה שבכלל ניתן היה לצפות. על סמך התחזית הזו הם עשו הרבה דברים - הם ייכרו הרבה עובדים, הם רכשו חברה בארצות הברית, והם הלכו מדחי אל דחי. ומה קורה? יש לכך התפתחות. הם הרי עומדים מול ענקים - מול סימנס, מול פיליפס. מדובר בפריטי ציוד שכל אחד מהם עולה מעל מיליון דולר. כאשר גוף מסוים רוכש מוצר כל כך יקר, הוא רוצה להיות בטוח בתחזוקה של המתקנים, באספקת חלקי חילוף וכדומה. ועובדים הענקים האלה ומה הם עושים? הם מכניסים היום ספק בלב הלקוחות ביכולת של אלסינט לתת את השירותים הדרושים לציוד בעתיד. בזה הם מכים. מזה אומר: - שהתוצרת לא היתה טובה? או שהעובדים לא היו טובים? היו לחברה 3000 עובדים בארץ ובחו"ל, היא ירדה ל-2300 עובדים ועכשיו היא יורדת ל-1700. ממה זה נובע? זה בא בגלל ניהול לא טוב. (י' צבן: משגעון גדלות..). ואני אומר שזה לא מקרה יחיד. נאמר שמפעל נכשל בניהול. האם זה צריך להיות המודד למידת הסיוע שלנו למפעלים. לא נגיע לשום דבר אם נלך בדרך הזו.

בכל זאת גם אנחנו רואים שורה של דברים שצריך לעשות. בעניין הריבית ניהלנו מאבק. גם הירידה האחרונה היה לנו חלק בה, גם לכם כמובן. אמרתי לכם מה אנחנו עושים בנושא של מימון היצוא. בהמשך למה שאמר היושב-ראש, העלינו כבר לפני כמה חדשים את התביעה להקמת קרן סיוע לתעשייה בהיקף של 100 מיליון דולר. אני מעריך שהכלי הזה יעמוד לרשותנו. (מ' בר-און: קרן הלוואות או למענקים?) (י' פורר: הלוואות).

גם יושב ראש הוועדה הפריד באופן ברור בין מפעלים חלשים, שלא היה להם סיכוי והם החזיקו מעמד רק בגלל מדיניות שהיתה קיימת שנתנה להם אפשרות להחזיק מעמד, ובאופן טבעי הם לא היו מחזיקים מעמד, לבין מפעלים המסוגלים להתמודד עם המצב ויש להם סיכויים להבראה.

אני רוצה שנחן לוועדה העתק מכל החומר הזה. יש בו קטעים שלא קראתי, ובכלל זה לוחות וטבלאות על המדדים השונים. זהו חומר מאלף שהושקעה בו הרבה עבודה.

אני רוצה לומר כמה מלים על ההשקעות שבוצעו בשנה האחרונה ועל הפעילות של מרכז ההשקעות בשנת 1985.

י' מצא:

בדברייך אולי תוסיף פירוט על סוגי ההשקעות, באיזה ענפים, באיזה מקומות. (י' צבן: ומהם המקורות שלהם).

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

היקף ההשקעות ב-1985 הגיע ל-1.050 מיליארד דולר. מתוך הסכום הזה תקציבי ממשלה כ-300 מיליון דולר, פלוס 45 מיליון דולר כספי ממשלה, כמעטם אנחנו מעריכים אותם ב-75 מיליון דולר, כי אנחנו צריכים לקחת כאן הכנסות שלא החממשו כחוצאה מחוק אלסינט.

אני רוצה להוסיף את המו"פ האזרחי, שאיננו כולל מו"פ צבאי, בסכום של 240 מיליון דולר. חלקה של הממשלה בנושא זה הוא 75 מיליון דולר, 45 מיליון דולר מהתקציב ו-30 מיליון דולר ויתור על ניכויי המס.

י' צבן: התוספת הזו היא תפעולית?

י' בליזובסקי: בצד ההכנסה. הכנסות המדינה קטנו ב-30 מיליון דולר אלה.

ח' רמון:

אני יודע - ואני מבקש שתבדקו זאת - שהויתור על מס במו"פ בגלל חוק-אלסינט היה הרבה יותר גדול.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מבקש להשיב לענין זה. יש דברים שאנחנו יודעים אותם. 300 מיליון דולר כסף ממשלתי, על כך אנחנו יודעים בוודאות. במו"פ - על 45 מיליון דולר אנחנו יודעים בוודאות. על כך הוספנו 30 מיליון דולר, מה יהיה עד לפני זמן מסוים. אתם יודעים שהחברות פנו אלי בבקשה לוותר על חוק-אלסינט ולחזור למצב שבו הן היו מחוקצבות על ידי המדען הראשי, על ידי המשרד. לא אישרנו זאת. יש על כך דיון עם האוצר. לכן בנושא הזה לקחנו את מה שוודאי ביד. אני מציע לכם להתייחס לזה.

היו"ר א' י' שפירא:

ההפרש הזה בא ממשקיעי חוץ או ממשקיעים מקומיים?
(י' בליזובסקי: גם זה וגם זה) מהי החלוקה באחוזים בערך?

י' בליזובסקי:

הנחונים שמסר השר לגבי השקעות ב-1985 אלה הם אומדני ביצוע. אני אתן נחונים על האישורים של מרכז ההשקעות.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני רוצה להסביר את הבעיה. העיכוב ואי הוודאות נובעים מכך שבעבר היה מענק, לפי אזורי הפיתוח השונים, והיה החלק של ההלוואה. החלק של הלוואה איננו קיים. בזמנו אמרתי שלגדולים לא נתן. אני מודה שהענין נשמר בידי עד 1 ביולי. ב-1 ביולי הענין נשמט בידי אלא במקרים מיוחדים. מה שקרה שמשקיעים נחקלו בקשיים בגלל חוסר אפשרויות להשיג הון, ומכאן הספקות שלהם לגבי מימוש האישורים. אם תשאלו אותי האם השנה ממשיכים לבנות במקום, אשיב לכם שהחכניות רצות. בתקציב 1986 השתנה הענין וחזרנו מחדש לנושא ההלוואות. יש לנו אפשרות לתת הלוואות, ותהיה בזה משום הקלה.

ד' תיכון:

אתם חוזרים לשיטה של הלוואות הפיתוח בתקציב 1986?

י' בליזובסקי:

לא בדיוק, ואסביר זאת. אנחנו מבצעים היום במוצע 18 מיליון דולר לחודש הלוואות ומענקים. התקציב השנתי שהזכיר השר של 300 מיליון דולר בשנת התקציב 1985 ייאכל כולו עד הפרוטה האחרונה. כיוון שאנחנו משלמים רק לאחר ביצוע, משמשע שהחוזיות שלנו שעל פיהן העמידו תקציב של 300 מיליון דולר מחממות מבחינת הביצוע בשטח.

אני רוצה לתת סקירה על אישורי מרכז ההשקעות בשנת 1985, כלומר מינואר ועד נובמבר ועד בכלל. הישיבה האחרונה שלנו שהתקיימה ביום שלישי השבוע נכללת בנחונים האלה.

סך כל אישורי מרכז ההשקעות ב-11 החדשים של 1985 מסתכמים ב-534 מיליון דולר לעומת 432 מיליון דולר ב-1984, היינו גידול ריאלי באישורים ב-23%. סך הכל התפוקה המתוכננת באותם 534 מיליון דולר היא כמיליארד דולר, מזה כ-680 מיליון דולר יצוא ישיר. זה מסביר את המגמה שחלה באישורי מרכז ההשקעות לפיה הגורם המרכזי המנחה אותנו באישורים הוא נושא היצוא. הכיוון הוא של יצוא, למעט בחדשים האחרונים בהם חזרנו קצת אחורנית,

ובאזורי פיתוח הניצבים בפני בעיות של תעסוקה, נושא היצוא הפך להיות משני, ונושא התעסוקה הפך להיות מרכזי. בחדשים האחרונים התאמנו את המדיניות של האישורים למצב החדש שנוצר בגלל בעיות התעסוקה. תכנית אלה אם תתבצענה אמורות לתת 8150 מקומות עבודה.

ע' סולודר:

מהו מספר העובדים בתעשייה?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

813 אלף עובדים בתעשייה.

ע' סולודר:

מהו מספר העובדים החסרים היום בתעשייה? מהו היקף הביקוש לעובדים בתעשייה?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

היה לי מסמך מעניין בנושא שהשתמשתי בו בדיון באחת הוועדות, לא הוועדה שלכם. במסמך הזה היו נתונים כמה עובדים חסרים בכל אחד מאזורי הארץ ובאיזה תחומים או ענפים. מתברר שבסך הכל חסרים עובדים. הנייר הזה איננו לפני היום. עשינו את העבודה הזו יחד עם התאחדות התעשיינים וקיבלנו את החלוקה. נכין את הנייר הזה ונפיץ אותו.

י' בליזובסקי:

אותם 182 פורייקטים שאושרו ב-1985 יוסיפו כ-8200 מקומות עבודה. בשנה שעברה אישרנו 183 פרוייקטים. במספר הפרוייקטים לא חל שינוי, אבל יש שינוי בגודל ההשקעה, כי יש השנה יותר פרוייקטים עתירי השקעה.

57% מכלל אותם 534 מיליון דולר אלה הן השקעות בענפי החשמל והאלקטרוניקה בהשוואה ל-29% בשנה קודמת. יש ירידה בהשקעות בענפי הכימיקלים - 3% במקום 20%; בפלסטיקה וגומי 4% במקום 14%; מזון - 8% במקום 13%; מתכת - 3% במקום 8%; טקסטיל - 7% כפי שהיה ב-1984; בענפים אחרים - 18% לעומת 9%.

כיוון שהיום ההשקעות נועדו להגדיל את היצוא, ברור שענפי היצוא היכולים להתחרות בשווקים הבינלאומיים אלה הם ענפי החשמל והאלקטרוניקה. אשר לחלוקה בין אזורי הפיתוח - מתוך 182 פרוייקטים שאושרו ב-1985, 94 פרוייקטים הם באזור פיתוח א', 28 באזור פיתוח ב', כלומר יש רוב מוחלט של פרוייקטים באזורי פיתוח א' ו-ב', ורק 60 במרכז הארץ.

מבחינת הסכומים החלוקה היא קצת שונה, כי ב-1985 אישרנו שתי תכניות גדולות של חברת תדיראן בסכום של 150 מיליון דולר. אלה הן שתי תכניות שממוקמות במרכז הארץ. לפיכך מבחינת הסכומים היחס הוא קצת שונה. וזוהי החלוקה במונחים כספיים: 44% באזורי פיתוח, ו-56% במרכז הארץ. אבל זוהי תופעה שהיא אופיינית לשנה הזו בגלל שני הפרוייקטים ששינו את היחס בין אזורי פיתוח לבין מרכז הארץ.

אולי יעניין את חברי הוועדה לשמוע כי מצנת הבקשות המונחת כרגע על שולחנו של מרכז ההשקעות מסתכמת ב-139 בקשות חדשות בהיקף כולל של כ-650 מיליון דולר. אין זה אומר שמחר נאשר את אותן בקשות. אלה בקשות מצריכות לעבור את התהליך שהשר הזכיר קודם, סקר של הבנק וכדומה, אבל חלק מסוים מהן בוודאי יאושר. זה מצביע על ההתענינות בנושא השקעות מצד משקיעים פוטנציאליים.

י' צבן:

אולי אתה יכול למסור את החלוקה בין תכניות חדשות לבין הרחבות.

י' בליזובסקי:

מתוך 182 בקשות שאישרנו ב-1985, 49 הן הקמות חדשות, והיתרה של 113 בקשות אלה הן הרחבות. (י' צבן: והמכומים?) חלק גדול מההשקעות במשק הן השקעות בהרחבות. הרחבה לעתים היא פי שלוש או ארבע ממשקל קיים. זהו גם תהליך הרבה יותר בריא, כי להרחבה יש כבר חשתי שיווקית וניהולית. כל השנים הקמות הן בדרך כלל קטנות יחסית להרחבות.

יש לי את הנתונים האלה גם לגבי התחזיות החדשות. סך הכל תכניות חדשות - 275, מהן הקמות 139 והרחבות 136.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני רוצה שתדעו כי כללית יש ירידה בהשקעות. הערכנו את הירידה בהשקעות השנה בכ-10%. אמר לי קודם יושב-ראש הוועדה שבנק ישראל הצביעה על ירידה של 12%. הירידה הזו בהשקעות צריכה לחת את אותותיה יותר מאוחר, כעבור שנה או שנתיים.

אני רוצה להצביע על דבר אחד שעליו אני רוצה לשמוע את תגובתכם וחוז דעתכם. קיימתי מפגשים עם נציגי ענפים שונים בתעשייה. הנושא שהעליתי בפניהם היה: איך ניתן תוך זמן קצר ביותר להגביר באופן משמעותי את היצוא. אקח לדוגמה את ענף האלקטרוניקה שבשנת 1984 היקף המכירות שלו היה 1.8 מיליארד דולר, והיקף היצוא שלו 900 מיליון דולר. אגב, מענין מאד לראות התפתחות של ענף בשנים האחרונות. מה קרה לענף הזה בשנים האחרונות? בשנת 1975 או 1976 היקף הייצור של הענף הזה היה 400 מיליון דולר, והיקף היצוא היה 200 מיליון דולר. הוא צמח בשנים אלה מ-1976 עד 1984 והגיע ל-1.8 מיליארד דולר היקף מכירות, 900 מיליון דולר יצוא. (ע' סולודר: היחס בין המכירות לבין היצוא נשמר). (א' ורדיגר: זה כולל גם מחשבים?) כן. הכל.

מענין גם לנתח מה היה היחס בין הייצור שהוא פרי של פיתוח ומחקר מקומיים, שהיום מהווה אחוז גדול, לבין מה שהיה בתחילת הדרך. כאן רואים את התוצאות של עבודת המחקר והפיתוח העניפה שבוצעה בשנים אלה.

הייתה לי שיחה רצינית מאד עם אנשי הענף הזה ושאלתי: מה ניתן לעשות כדי להגדיל את היצוא בצורה מהירה? אמרו לי אנשי האלקטרוניקה שאם אפשר היה על בסיס מפעלי ובהתחשב בערך המוסף לתת ליצוא סיוע נוסף של 20%, כי אז תוך שנתיים היצוא של מוצרי האלקטרוניקה יגדל מ-900 מיליון דולר ל-1.4 מיליארד דולר. זאת אומרת שתהיה חוספת של 500 מיליון דולר ליצוא. צריך להבין שהשוק המקומי רווי, אין אפשרות להגדיל את הייצור לשוק המקומי. להיפך, אני חושב שהוא יצומצם בגלל המגבלות של תקציב הבטחון. אבל אם נעשה זאת, יש אפשרות להגדיל את היצוא.

עשינו בדיקה בענף הטקסטיל שהיצוא שלו עולה השנה ל-400 מיליון דולר, מה צריך לעשות כדי להגדיל את היצוא של הענף ב-100 מיליון דולר. הם אמרו שאם נתן סיוע לענף בהיקף של 10%, לפי אותם קריטריונים כמו בענף האלקטרוניקה, כי אז תוך 18 חודש אנחנו יכולים להגיע לכך.

מ' בר-און:

האם הבעיה היא חידוש והרחבה של הציוד?.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

בענף הטקסטיל יש לנו חשתי. פעם ייצאנו ב-500 מיליון דולר. יש חשתי, יש אנשי מקצוע.

ע' סולודר:

הבעיה היא גם החלפת הציוד בציוד טכנולוגי יותר משוכלל ומתקדם.

הינ' ר' א' י' שפירא:

התעשייה עתירת טכנולוגיה מבקשה סיוע נוסף של 20%, והטקסטיל - 10%.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

עלינו את הבדיקה גם בענף המזון.

ח' רמון:

בכמה כסף מסתכמות התביעות בעקבות הבדיקות האלה? כמה כסף דרוש לדעת התעשיינים כדי להגיע לגידול הזה ביצוא?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אחיה מוכן לתת לכם את הסכומים כאשר נסיים את הבדיקות. אבל אני מבקש להעיר שאם אצטרך לעשות את ההשוואה בכל המרכיבים, מרכיב הזמן, מרכיב ההשקעות, זה יהיה הרבה יותר מהיר והרבה יותר זול. דבר נוסף, אתה נותן את הסיוע הזה רק על בסיס דבר שבוצע בפועל. העלינו את המחשבה הזו בפני ראש הממשלה ושר האוצר. שר האוצר נוטה לקבל את הגישה הזו. אנחנו צריכים לסכם את הנושא סופית בעיקר בשאלה איך לתת את הסיוע.

אני רוצה להעיר שתי הערות ובוזה לסכם. ביקשתי ממר סריג להציג את עמדתנו בנושא החברה למימון תעשיות וחיזוקו של הבנק לפיתוח התעשייה. זוהי עמדתי, זוהי עמדת המשרד. לדעתי זהו הכלי החשוב ביותר שיש לנו, וחייבים לחזק אותו.

והערה שניה. בדרכי חזרה לארץ התעכבתי שלושה ימים בארצות הברית כדי לבחון מהן הדרישות העיקריות של השוק האמריקאי, היכן אפשר להיכנס אליו ללא הגבלה. למרות שהגידול העיקרי היה ביצוא של מוצרי מתכת ואלקטרוניקה, אבל הדרישה הגדולה ביותר היא למוצרי צריכה, לכלי עבודה. אני מציע שנאמץ לעצמנו את הגישה שצריך להשקיע בכל דבר שאותו אפשר למכור, ולא לפי מה שמכובד יותר או פחות, לא לפי השיקול אם דולר יצוא הוא מטקסטיל או דולר יצוא הוא מטכנולוגיה אחרת. צריך לעבוד ברוחב על כל החזית, וכל דבר שניתן למכור ולייצא בו צריך להשקיע.

נוכח המדיניות של טרוטקציוניזם שהולכת ומתרחבת בכל המדינות, כולל מדינות שאתן אנחנו חתומים על חוזים, קיימתי לפני כמה חודשים דיון במשרד ובו נתתי הנחיות חד משמעיות להשתמש בכל הכלים שבידינו, בגבולות ההסכמים, כדי לעשות בדיוק מה שעושים האחרים וביחס שווה למה שאותה לנו כל מדינה אחרת, וכך להגן על התוצרת שלנו. זה מתבטא בדרישות של מכון התקנים, ברשיונות יבוא וכדומה. אם לדוגמה צרפת דורשת רשיון שבו הכל יהיה כתוב בצרפתית, נדרוש אנו שהכל יהיה כתוב בעברית. אם מגבילים את היצוא שלנו לנמל מסוים בצרפת, נגביל את היבוא מצרפת לנמל מסוים בארץ, שלא יהיה הנמל הקרוב ביותר. בעניין זה גמרנו אומר לעשות בדיוק מה שעושים אחרים ולא להיות נוחים, כי ישראל מהבחינה הזו היא המדינה הנוחה ביותר.

במסע שלי החברר לי ביתר שאת לצריך לעמוד בתקיפות על הנושא של רכש הגומלין. הייתי עכשיו בדרום אמריקה וניהלתי על כך משא ומתן קשה, בידידות רבה, אבל קשה מאד. אמרתי להם: אנחנו קונים אצלכם הרבה יותר מאשר אתם קונים אצלנו. העמדתי זאת על בסיס של הדדיות. אמרתי שאנחנו מוכנים לקנות יותר, אבל אנחנו מוכנים לקנות דולר תמורת דולר. וחתמנו על חוזים מחייבים. נחתם הסכם לפני כמה חודשים על קניית נפט במקסיקו. אנחנו התחייבנו לקנות נפט והם התחייבו לעשות מאמצים, בלשונם: "בסט אפורסט", ולא יצא מזה שום דבר. הפעם הלכנו בדרך אחרת. קבענו בערכים

כספיים כמה הם קונים מאתנו וכמה אנחנו קונים מהם. קבענו מנגנון של בקרה שיושב כבר כמה חדשים ועושה את הבדיקות וקיצוז הדדי. אמרנו שאנחנו מוכנים לקנות שם יותר, ונעביר חלק מקניות הגרעינים לשם, אם הם יקנו אצלנו. אם בשנה האחרונה קנינו בארגנטינה ב-43 מיליון דולר והם קנו מאתנו ב-10 מיליון דולר, בשנה הקרובה נתבע 35 מיליון דולר מול 35 מיליון. הם יקנו יותר, אנחנו נקנה יותר. אם באורגוואי קנינו ב-26 מיליון דולר מול מיליון דולר שהם קנו אצלנו, צריך חוץ כמה שנים להגיע להשוואה. הפער הגדול ומצבה של המדינה מחייב לעשות זאת בהדרגה, אבל מוכרחים להגיע להדדיות. נכון, יש ידידות עמוקה בין בין שתי המדינות, והמסטר הדמוקרטי חזר. אבל אמרתי להם שידידות היא ידידות, ועסקים הם עסקים. הם לא היו מוכנים לחתום כאשר הייתי שם. נפרדנו מהם יפה ובידידות. כעבור יומיים התקשר אלי שר התעשייה שלהם והודיע שהם מוכנים לחתום. נערך טכס ואני אמרתי את דברי בטלפון, והם חתמו.

הייתי עכשיו בארצות הברית. אנחנו קונים שם גרעינים ברבע מיליארד דולר. אין לנו ברירה, אנחנו חייבים לקנות שם גרעינים בגלל הנושא של הסיוע האמריקאי. אבל איש איננו מכתוב לנו אצל מי לקנות. נתתי הנחיות חד משמעיות שנקנה את הגרעינים אצל מי שיהיה מוכן בעסקה כזו או אחרת, עסקה ישירה או "ברטר", לקנות מאתנו באותו היקף כספי. זהו קריטריון אחד. קריטריון שני, מי יהיה מסוגל לקנות קניות גומלין בישראל. מי שיהיה מסוגל לכך, ממנו נקנה את הגרעינים. הנחיות דומות נתתי גם באירופה. אני אומר הדברים בצורה הברורה ביותר: נקנה בשר באירופה ממי שיהיה מסוגל מביין כל היבואנים או היצואנים לבצע עסקת יצוא, ולא משנה לאיזו מדינה, בערך זהה. אני מציע לוודא שכך זה יהיה. הבעיה שכל משרד ממשלתי זוהי ממלכה משל עצמה. משרד הבטחון ומשרד התעשייה עובדים בשיחוף פעולה בנושא הזה, ואם תהיו מעוניינים נוכל לתת לכם סקירה על סחר הגומלין, מעניין לראות איך הדבר התפתח. אבל יש משרדים שבנושא זה מנהלים מדיניות עצמאית - ואינני בא לחקוף משרדים אחרים, חלילה. אבל אני אומר שקונים נפט - ויש מספיק נפט בעולם - תמורת קניות מאתנו; ולא - לא קונים שם. קונים פחם תמורת קניות.

ד' תיכוון:

אחה אומר זאת גם לגבי מצרים?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אינני יודע מה קורה לגבי מצרים בנושא. אינני יודע למה אתה מתכוון. (ד' תיכוון: אנחנו קונים מהם דלק והם אינם קונים מאתנו כלום). כללית אני בעד החלת הכלל הזה על כולם. אם יש מקרה מיוחד המחייב שיקולים אחרים, יכולים להיות גם שיקולים אחרים. אני מציע שככלל זה יהיה העקרון. אינני מציע שפה נחליט באיזו מדינה כן קונים ובאיזו מדינה לא קונים. אבל לא יתכן שיהיה יבוא בלחי מוגבל של מכוניות לישראל, ושלא יהיה רכש גומלין נאמר בחלפים למכוניות. והיום כל זה הוא בתחום מאמצים לרכש גומלין ולא בתחום מחייב. זה צריך להיות מחייב. ישראל מייבאת הרבה, ויש לה כוח מיקוח לעמוד על דרישה זו.

היו"ר א' י' שפירא:

אני מוסר עכשיו את רשות הדיבור לחברי הוועדה לשאלות.

ד' תיכוון:

לא אדבר על 1984 ו-1985; אדבר על 1986. אומר רק שמכל מיתון יצאה התעשייה מחוזקת, ואני מקווה ששנת 1986 תהיה שנת צמיחה. ואם אני מדבר על צמיחה, אני רוצה לדבר על החוק לעידוד השקעות הון.

אנחנו מרבים על חידוש הצמיחה במדינת ישראל, אבל החוקים שמגיעים לוועדה הזו מציעים את ההיפך מזה. הווה אומר שכל התיקונים לחוק שהם על סדר יומה של הוועדה עוסקים בכיוון ובצמצום מתן ההחבות, ואני חושב שזוהי טעות קרה ביותר. אם נחזור לנושא שהתחלנו ללבן אותו, שעוסק בהלוואות הפיתוח וביטולן, אני רוצה לומר שאת הנסיון הזה עשינו בתחום המשכנתאות לזכאים. אכן העברנו את נושא המשכנתאות לזכאים לקופות הגמל, ולפני שבוע הודיע לנו נציג משרד האוצר שהסכם הזה פשוט לא עבד, וחלק מהמשכנתאות האלה אנחנו נותנים מהתקציב בדרך של אישור תוספת לתקציב.

אני חושב שאם רוצים לחדש את הצמיחה צריך לתת את הדעת גם לשאלה של זמינות ההון, וביטול ההלוואות זהו משגה כבד שיתן את אותותיו בשנים הבאות בתחום תוספת התפוקה של התעשייה. ואגב, אם מדברים על גידול בהשקעות, אחמול היה כאן נגיד בנק ישראל והציג בפנינו מספרים שונים. לפי המספרים שלו סך כל ההשקעות במשק בשנת 1984 קטנו ב-15%, ובשנת 1985 ב-12%. יכול להיות שיש מספרים מוחלטים בהיקף של מיליארד דולר, אבל המשמעות היא שהמשק שוחק את עצמו, ואולי שוחט את עצמו, ולפי דעתי זוהי טעות נוראה.

אני רוצה לומר כמה מלים על הפיקוח על המחירים. הופתעתי לשמוע שהמדד עלה ב-4.7%, כאשר החלק העיקרי של העליה נובע ממחירי הירקות והפירות. אבל כאשר אתה בוחן את הדברים לעומק נדמה לך שיש איזו התרופפות בתחום התעשייה, ופשוט למדו לעקוף את הפיקוח.

ואם אני מדבר על נתונים בתחום האינפלציה, אני שואל האם האינפלציה היום היא כבושה, לדעת מומחי המשרד, שכן במשרדכם יש היום מאות בקשות להעלאות מחירים. והמשמעות היא שכאשר תבואו להפשיר את ההקפאה, שהרי החוק יסתים בתאריך מסוים, נעבור תהליך מזורז של החאמה, ואנחנו צפויים לחידוש האינפלציה.

לנושא כוח אדם - אחמול בדיון של התעשיינים אמר המנכ"ל של התאחדות התעשיינים, שכוח האדם בתעשייה קטן ב-8000 עובדים לעומת קיטון במשק הציבורי ב-800 עובדים. והרי את כל המיתון אנחנו עושים כדי שאנשים יעברו מהמשק הציבורי לתעשייה. ואנחנו למודי נסיון לפחות מהמיתון של 1966, שבו כאשר אתה מקצץ את היות המקומי אתה פוגע בעיקר בתעשייה, שכן התעסוקה במשק הציבורי היא קשיחה ביותר.

אני מציע לך, אדוני השר, לראות את המספרים שניתנו לנו לגבי מלאי ההון. גם מלאי ההון נמצא בתהליך של קיטון רציני שמעורר דאגה, במיוחד מלאי ההון הדרוש לייצור. יכול להיות שיהיו לך מספרים משמעותיים, אבל נדמה לי שההשקעות האלה נעשות בתחנות כוח, וזה קצת מעוות את התמונה.

לפני כמה חדשים אישרנו תוספת מיסוי על פי חוק-שטיינברג, שעיקר החרומה להכנסות הממשלה יבוא מהתעשייה. צודק חבר הכנסת רמון שאומר כי התעשייה קרוב לוודאי לא שילמה בעבר את המסים שהיא הייתה צריכה לשלם. אבל אם באים כאשר המשק נמצא בכיוון ומטילים עליו מטלות נוספות ודוחקים אותו לפינה, הרי שצפויה לנו קריסה. אינני אומר שהיא תבוא, אבל בהחלט ניתן לצפות את נפילתם של כמה מפעלים ואולי כמה ענפים. ואני מציע לחזור ולשקול את נטל המיסוי שהוטל לאחרונה על התעשייה, כי ברור שאותה תעשייה לא תוכל להשקיע. אם נבקש מהתעשייה הזו לחדש את הצמיחה ולהשקיע, אני מטיל ספק אם היא תוכל לעשות זאת.

דיברת על תעשיות עתירות מדע, אבל אנחנו רואים שלאחר שנים של צמיחה באה לפתע ירידה, והירידה הזו אופיינית למרבית התעשיות

הגדולות שהתפתחו בשנים האחרונות. שאלתי אם לא ניתן היה לצפות את אותה ירידה, את אותה רוויה, ולנסות למתן את קצבי הגידול של אותן תעשיות כדי שהמסבר יהיה פחות חריף.

אינני מתייחסים בקלות ראש למה שקורה באלסינט, כי אנחנו נחנו ידינו לחוק-אלסינט, שבאמצעותו גייסה החברה הזו כספים, ועכשיו מחברר עזה היה על סמך מצגי שווא.

לענין ערי הפיתוח. שמעתי אותך אומר: מפעלים לערי פיתוח בכל מחיר, גם על חשבון התחייבות ליצוא. ונדמה לי שאתם עושים כאן מעות. הייתי האיש שקבע שיוקמו מפעלים בערי פיתוח אם הם יתחייבו לייצא, וזה היה נכון, כי מסבר מקומי כמעט ולא השפיע עליהם בשנים עברו.

אציע לך להחליט השנה על סגירה של מרכז הארץ בפני השקעות. כל התעשיות, גם ההרחבות, מופנות לערי הפיתוח, כי שם יש בעיות קשות בתחום התעסוקה.

בענין רווחיות היצוא - דומני שגם בחקציב 1986 לא מדובר על תוספת תמריץ ליצוא בהנחה שהרווחיות היום שהיא בסביבות 15% תספיק לשנה הבאה. אינני בטוח שהמצב בתחום המטבעות האירופיים יישמר. לכן נראה לי כי בחקציב הבא, בנוסף לתוספת בתחום ההשקעות, יש לייעד גם כספים לשמירה על רווחיות היצוא, והיה והרווחיות תרד מתחת ל-15%.

דיברתי אדוני השר, על החברה למימון תעשיות ועל חברת ההשקעות של הבנק לפיתוח התעשייה. את החברה למימון תעשיות הקמנו ככלי שיעסוק בשיקומם של מפעלים, שהם בעיקרם טובים ובריאים, אבל נקלעו למצוקה, אם בגלל ניהול כושל או סיבות אחרות. החברה הזו לקחה מפעלים אלה תחת חסותה, סיפקה את הניהול, ואכן מרבית המפעלים יצאו לדרך וחלק מהם מצליח. במרוצת השנים המכשיר הזה התנוון, החברה הזו רוקנה מכל חוכן. ושכחו לשם מה היא הוקמה. היא עסקה בעסקים שונים של קניית ניירות ערך ומכירתם. אם רוצים לחדש את פעילותו של המכשיר הזה, שהוא חשוב ביותר במיוחד בימים קשים, צריך להזרים לו משאבים. וממנכ"ל הבנק שמענו שאין לחברה משאבים. שמחתי לשמוע מהשר על הכוונה להיעזר בבנק לפיתוח התעשייה ובחברה למימון תעשיות. אבל האם אתה נותן לחברה למימון תעשיות מנדט חדש לעסוק בדברים שלשמן היא הוקמה ואתה מקצה לה משאבים שהיא חוכל להזרים אותם למפעלים טובים שכשלו בדרך.

בשעתו הצעתי שהחברה למימון תעשיות תיכנס לאתא, כאשר אתא היא עדיין מפעל חי ונושם. לצערי הרב מחברר שגם בבנק חששו לאמץ את הרעיון הזה. אבל ברור שהמכשיר הזה הוא חשוב ביותר וצריך להקצות לו משאבים, אינני יודע מנין. ללא משאבים הוא לא יהיה יעיל, ולפניו עבודה רבה וחשובה משום שהוא צריך להיכנס למספר פרויקטים, ויפה שעה אחת קודם.

לסיכום, אני מבקש ששנת 1986 תעמוד בסימן של חידוש הצמיחה. לכן אני רוצה לראות את אותם מכשירים שיאפשרו לחדש את הצמיחה בתחום המענקים, ההלוואות והעידוד בחקציב לשנת 1986. לצערי אינני רואה את הדברים האלה בחקציב המיועד, אם כי כאמור הוא עדיין לא הגיע לשולחננו.

מ' בר-און:

אני חייב לפתוח ולומר שאני רואה בחיוב רב את נעימת דברייך, אדוני השר, שבה ניסית להצביע על המצב בצורה מאוזנת וקצת לקטול את הזעקה הלא מוצדקת שאנחנו שומעים כאילו הדבר נחרב ומתמוטט. אף על פי כן רוב הנתונים שלך היו של המחצית הראשונה של שנת 1985 - (שר התעשייה והמסחר א' זרון: פרט ליצוא). ואל תשכח שבחצי הראשון של

השנה, בעיקר בסוף הרבע הראשון, היתה תפרצות גם אינפלציונית וגם של ביקושים כתוצאה משבירתה של עסקת החבילה השניה. לכן זה לא בהכרח הסוף הכללי של השנה.

מדוע אני אומר את הדברים האלה? כי נדמה לי שחיוני ביותר וככל האפשר בהקדם לקבל תמונה יותר מדוייקת על מה שקורה מאז ה-1 ביולי. זוהי הערה אחת לגבי הסקירה ששמענו.

והערה שניה - יכול מאד להיות שבנוף התקציבי וגם הביצועי של משרד התמונה היא כפי שהצגת של שיפורים. כאשר אתה מניח זאת בתוך המקרו הכללי של המשק, יש לי רושם שאפילו אם נישען לגמרי על הסקירה שלך, הבשורה איננה מספיקה. והיא איננה מספיקה כי יש לנו האטה כללית, יש אבטלה שלא דווקא נובעת מנתונים של התעשייה, יכול להיות שהיא באה ממקורות אחרים, והתמונה ידועה. הבעיה היא שמשרד התעשייה הוא כמעט המוביל הראשי, לא היחידי אבל הראשי, בהבאת הישועות. אנחנו יודעים שמשרד החקלאות לא יביא לנו את הישועה, במקרה הטוב הוא יחזיק מעמד. התיירות אולי תביא ישועה, אבל זה בכל זאת מוגבל. הישועה העיקרית לצמיחה לטווח ארוך נעוצה בעבודות המשרד שלך. לכן כאשר אתה מדבר על תוספות אלה או אחרות, במקרו הן אינן מספיקות.

אני מבקש שתתייחס בפרספקטיבה קצת יותר רחוקה של שנה וחצי למה שנאמר, שאם לא תהיה צמיחה לא בסדרי גודל של אחוז או אחוז ורבע, אלא בסדרי גודל של 5%-7%, לא נבריא את הכלכלה ולא נפתור את הבעיות שבגללן הפעלנו את התכנית הכלכלית.

לכן נדמה לי שכמה מהדברים שציינת אינם עונים מספיק לבעיה, לא מפני שאם אינכם רוצים לענות אלא מפני שהמשאבים העומדים לרשותכם אינם עונים על הבעיה.

אתה ציינת היקפים של גידול ביצוא ובתעסוקה שהם אפשריים וניתן היה להגיע אליהם אילו לא היו לך מגבלות תקציביות. האם זה המקסימום שניתן להגיע אליו אלמלא היו מגבלות תקציביות? אני מבין שיש לך לך לך יותר כסף הייתם יכולים לעשות יותר, ולא לפתוח אופקים רק ל-8000 מקומות עבודה אלא ל-16,000. ודרושים לנו 16,000 מקומות עבודה כי יש צמיחה שלדור חדש, מיום שהאבטלה קיימת ותהיה גם במקומות אחרים. אותם 8,000 מקומות עבודה, שבוודאי נפרסים על פני יותר משנה, אינם משביעים את הארי. לכן חוזרת השאלה על המשאבים העומדים לרשות המשרד.

אני רוצה לשאול אותך, אדוני השר, שאלה ישירה, אם תרצה לענות עליה. ברור כשמש שגם בתקציב של השנה וגם בתקציב של השנה הבאה עדיין אנחנו נמצאים במצב שלא מפנים מספיק משאבים לדבר העיקרי שצריך לעסוק בו - לענין הצמיחה. אחד המקורות האפשריים, אולי היחידים לפי דעתי, אבל זה ענין של השקפה, הוא מתקציב הבטחון. האם אתה מוכן לענות על השאלה הבאה: האם לפי דעתך לא נכון היה להעתיק עדיין משאבים נוספים על אלה שמעתיקים מסך הכל התקציבים של המשרדים האחרים אל משרדך, להשקעה, ובראש וראשונה מתקציב הבטחון, כי אתה בקיא בנושא הזה. זוהי שאלה אחת שהייתי רוצה כי תשיב עליה.

שאלה שניה: האם לא צפוי לנו בכל זאת "תפר". למה אני מתכוון? תהיה בכל זאת העלאה זוחלת של שכר עבודה במונחים ריאליים מעכשיו כלפי ה-1 באפריל. האם לפי דעתך לא צפון כאן הכרח בפיחות? אינני מדבר עכשיו על טווח של חודש או שבעה חדשים, אבל אי שם בשנה האזרחית הבאה, האם לא יהיה הכרחי פיחות? איך אתה משקיף של השאלה של אינפלציה כבושה, השינויים בשכר, וה"תפר" שעדיין עומד בשער ומאיים עלינו?

שאלה אחרונה בענין השינוי הסטרוקטורלי. קצת ענית לשאלה אבל דומני שצריך לקבל חמונה קצת יותר כוללת. אמרת שמפעלים חלשים ביסודם יפלו, ומפעלים אחרים שיש להם סיכוי יקבלו את הסיוע. הכוונה למפעלים שהם בריאים אבל הניהול שלהם היה כושל, שצריך להעמידם על הרגליים. אבל יש שאלות יותר יסודיות של המבנה הכולל של המשק. דובר על ענף הטקסטיל כענף שצריך לצאת ממנו, אבל לפי הנחונים שלך זה בהחלט לא נכון. אני מדבר על שינויים של המערכת כולה כדי להתאימה לצרכים שעליהם אנחנו מדברים.

היו"ר א"י שפירא:

תופעה כפי שהיחה באלסינט עוד לא קרתה בטקסטיל.. (שאלה: והמקרה של ג'ימי לוי?) זו היחה רמאות.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

זה קצת לא הוגן. אינני מכיר את הפרשה של מפעל הטקסטיל דאז משנות החמישים. אבל לגבי הנושא של אלסינט, מדובר בתעשייה מאד רצינית. כמה מפעלים יש לנו בארץ שהיצוא השנתי שלהם הוא 125 מיליון דולר?

ח' המון:

הבעיה באלסינט - ואני מצטט לא את עצמי ולא אישים פוליטיים, אלא את הרשות לניירות ערך - שהתשקיפים שהיא הציגה לציבור היו רמאות. ואינכם חושדים ברשות לניירות ערך שיש לה כוונות פוליטיות.

אני רוצה לבקש ממשרד התעשייה והמסחר שיעמוד במתקפה של גורמים שונים שרוצים לקבל כספים לדעתי שלא בצדק ולא כדין. הדוגמה הקלסית לכך אלה הם הצעקות בנושא של רווחיות היצוא. הרווחיות של היצוא, על דעת הגורם שהנתונים שלו היו מקובלים במשך כל השנים, היא ברמה של 15%. הם צופים שעד סוף השנה הרווחיות תרד ל-13%. זוהי רווחיות היצוא. מדוע אני מודאג? כי אחת הדברים לשפר את רווחיות היצוא זה פיתוח. ולדעתי פיתוח בעתיד הקרוב זה סוף התכנית הכלכלית. לכן הענין הזה מדאיג אותי. אין משאבים לתת מתקציב המדינה.

ד' תיכון:

אנחנו מנסים להבין את הנוסחה של רווחיות היצוא -15%.

ח' רמון:

כאשר אותו מכון נתן תוצאות שחייבו לסייע ליצוא, הוא היה טוב מאד; כאשר הוא נתן תוצאות שאינן מחייבות לסייע ליצוא, הוא איננו טוב.

הצעקות שמקימים - ובמקרה זה באופן נדיר השקפתי זהה לזו של השר ואני מסכים אתו - הן צעקות שבאות להכניס את היד לתקציב המדינה, כאשר הכסף איננו. ורק לפני יומיים שמענו על המצוקה בכתי החולים. ואם אנחנו נותנים פה, איננו נותנים שם; ואם אנחנו נותנים שם, איננו נותנים במקום אחר לכן צריכים בתקופה כזו להיות מאד מאד זהירים בכספי ציבור, בעיקר לחלק לא קטן מהם מגיע לא לסקטור הממשלתי - ומבחינתי אין נפקא מינה אם זה מגיע לסקטור פרטי או לסקטור הסתדרותי. והרווחים אינם מגיעים לממשלה. והדוגמה של אלסינט היא דוגמה טובה מאד. כאן הבעיה האמיתית. כי הקפיטליזם הישראלי הוא יוצא דופן: רק הרווחים שייכים ליזם; ההפסדים שייכים לכל עם ישראל. וזה לא מקובל עלי, בשום פנים ואופן. עכשיו הכינו תכנית לסייע לאלסינט. זה עולה כסף למדינה.

ד' תיכון:

מה אתה אומר לגבי סולל בונה? (ח' רמון: אותו דבר). ולגבי קופת חולים?

ח' רמון:

נאמר שמחר אלסינט תרוויח. היום יש איזו מחוייבות שהכספים האלה חלקם יגיע למדינה. וכאן אני מגיע לנקודה המרכזית: מהם הקריטריונים לסיוע למפעלים לא ממשלתיים? מי שקרוב לצלחת, מי שהצליח ליצור לעצמו חדמית של מצליחן בנוסח "המשון המסכן", הוא עתיר מדע וטכנולוגיה, אבל הוא מסכן.

הכל יודעים שאין כסף. ואני ביקשתי בפעם שעברה להביך מהי תכנית הסיוע וההבראה לאלסינט וכמה תעלה תכנית כזו למשל המסים. אני מבקש לשמוע מהשר ומאנשי משרדו מה יהיו הקריטריונים לסיוע למפעלים במצוקה. והאם לאחר שהמדינה תסייע לשיקום המפעלים האלה, האם היא תיהנה מאיזה דיבידנדים? מפעל ים המלח הוא דוגמה טובה. זהו מפעל ממשלתי. המפעל היה כושל, הממשלה השקיעה בו כסף, היום המפעל מרוויח והממשלה נהנית. כל שנה היא מקבלת נתח שמן. זה יהיה נכון לגבי מפעלים שנסייע להם?

אני חושב שמפעל כמו אלסינט הוא בבסיסו מפעל בריא. אני מגדיר את מה שקרה בו כשגעון גדלות. היה שגעון גדלות לבנקים, זה עלה לאוצר המדינה 3-4 מיליארד דולר. יש שגעון גדלות לבעל מפעל, זה צריך לעלות למדינה 30-40 מיליון. (ד' תיכון: הוא יחזיר את הכספים..). אם הוא יחזיר, מדוע הוא איננו מקבל את הכספים האלה במקום אחר?

ד' תיכון:

אם הוא איננו יכול להשיג את הכספים הדרושים, ואתה חושב שהוא מפעל בריא וטוב, אתה צריך לתת לו ליפול?

ה' ר' א' י' שפירא:

מה נחננו לאלסינט שאתה רוצה שהוא יחזיר?

ח' רמון:

יש לי כלל: במקום שהממשלה מתערבת סימן שנתנו, שאם לא כן לא מבקשים שהממשלה תתערב. אם פונים לממשלה ומבקשים סיוע או הלוואה, סימן שאי אפשר לקבל את התנאים האלה בשוק הפרטי. משמעות הדבר שההפרש בין מה שאפשר לקבל בשוק הפרטי לבין מה שמקבלים בממשלה עולה למשל המסים.

ד' תיכון:

אני רוצה להביך אותך: הממשלה צריכה להתנות את הסיוע בכניסה לבעלות?

ח' רמון:

הממשלה מלווה בסיכון גבוה. אם אפשר לקבל הלוואה בלי סיכון לבנק, פונים לבנק. אומרת אלסינט: שום בנק איננו מוכן לתת לי כסף, כי הסיכון אצלי הוא גדול. (ד' תיכון: בגלל סדרי הגודל). לא רק בשל כך. ג'נרל מוטורס או ג'נרל אלקטריק לווח בסדרי גודל יותר גדולים.. אם אלסינט הוא מפעל בטוח, כל בנק בעולם היה מלווה לו. כאשר יש פער בבטחונות או העסק איננו בטוח, פונים לממשלה. ואז יש בעיה של רמת סיכון, כי אם הממשלה מלווה ל-20 מפעלים שבהם רמה הסיכון היא גבוהה, נניח ש-18 מפעלים יחזירו את ההלוואה, אבל שני מפעלים לא יחזירו? ואז הממשלה צריכה לפזר את הסיכון על פני כל המפעלים ולקבל את הכסף חזרה גם עבור שני המפעלים שלא יחזירו את ההלוואה.

זוהי הבעיה המרכזית שאני רואה בתקופה כזו. אינני רוצה שעסקים שמחוטטים בחל רמת ניהול מאד לא גבוהה, כפי שהגדיר השר, יקבלו את הכספים מהממשלה. ואגב, תמיד מדברים על התפוקה הנמוכה של הפועל הישראלי, התפוקה של הפועל הישראלי בהשוואה לניהול הישראלי היא גבוהה מאד. צריך לשאול למה התפוקה היא כל כך גבוהה ביחס לניהול ולא מדוע היא נמוכה. אבל יש אגדות..

הנוטא האחרון הוא הקפאה המהירים. עד עכשיו לפחות לפי המדד
ההקפאה קיימת. אין דבר יותר טוב למדוד זאת מאשר המדד.

י' ארידור:

מדד המחירים הסיטונאים עלה בלמעלה מ-3%.

י' פורר:

בגלל ירידת הריבית. הסברתי זאת בוועדה.

ח' רמון:

יחד עם זה ככל שהקפאה המחירים נמשכת מתגברים הסימנים לאיזו עייפות
גם מצד השומרים וגם מצד אלה שצריך לשמור עליהם. ויש גם בעיות אמיתיות
בעיקר לאלה שמייבאים מאירופה. ההצמדה שלהם היא לדולר. שער הדולר
באירופה ירד. מבחינתם המחירים באירופה עלו ב-20%-30%, וזוהי בעיה.
כפי שאני מצפה שתעמדו בפרץ מול כל התביעות למענקים וסיוע, בין אם
הן צודקות ובין אם לא, כן אני מצפה מכך דווקא עכשיו, אפילו באופן
מלאכותי, לחזק את הפיקוח על המחירים. המדדים הבאים צריכים להיות מאד
נמוכים. ואם העניין הזה ייפרץ, פלוס תוספות השכר, שוב כל התכנית
הכלכלית תהיה בסכנה. אתם עומדים בחזית הראשונה בשמירה על התכנית
הכלכלית, בין בעמידה נגד תביעות כספיות שאתם צריכים לא להיענות להן,
לפחות לרובן המכריע, ובין בעמידה על הפיקוח על המחירים. בשתי
החזיתות האלה ייקבע לדעתי גורלה של התכנית הכלכלית, והמשרד הזה
מופקד עליהן לטוב או לרע.

י' צבן:

יש לי תחושה שהאמת על המצב בתחום הצמיחה מצויה באיזה מקום באמצע,
בתווך בין התמונה שעלתה מתוך הדברים ששמענו לבין דבריהם של המבקרים.
אם יש נתונים - ואינני יודע אם האשרו אותם - שמאז חודש יולי נפלטו
ממקומות עבודה 18 אלף עובדים, ש-46% מהם מפעלים תעשייתיים, יש כאן
איזו אינדיקציה של צמצומים וכיווצים וגם סגירה לפעמים של מחלקות
ולפעמים יותר מזה, שנתונים תמונה שונה על החלק השני של השנה בהשוואה
למחצית הראשונה של השנה.

את ההצדקה לפיטורים והלחץ להגיע לאבטלה בשיעור של 8% מכוח האדם
נימקו בנימוק שבעיני איננו נימוק אמיתי של הצורך בשינוי מבנה
התעסוקה. אם הנהלת משרד התעשייה והמסחר היא שותף פעיל בקונצפציה
של שינוי מבנה התעסוקה בהקשר של פיטורים בשירות הציבורי, הייתי רוצה
לשמוע יותר פרטים לאן אותם אלפי עובדים בשירותים הציבוריים, שלפי
רצונה של הממשלה עומדים לצאת מהמערכת במטרה להגיע לשינוי במבנה
התעסוקה, לאן הם ילכו. לאן יופנו אותם עובדים לפי התכנון שלכם
בתקופה הקרובה? היכן הם ייקלטו?

האם השר יכול לתת לנו יותר נתונים על משקלו של היצוא הבטחוני
או הצבאי בתוך כלל היצוא. האם אתם כוללים בקטגוריה הזו רק יצוא של
מוצרים שמייצרים בתעשיות הצבאיות פרופר, או גם יצוא בטחוני של
תעשיות כמו חדיראן, שמייצר מוצרים אלקטרוניים מסוימים? והאם אינכם
מודאגים מהכשקל הכבד שיש לסקטור הזה בכלל היצוא של המדינה? אני
מבין את הפיתויים להגדיל את היצוא הבטחוני. יש כמה תעשיות שהגיעו
להישגים יוצאים מן הכלל בתחום הזה, ומצד שני יש לקוחות שעושים הזמנות,
ויש אפשרות לייצא. אבל נדמה לי שאז אנחנו הולכים בדרך הקלה, בונים
משק שיש בו הטיה לכיוון מסוים לא בריא. ואז לפעמים גם בגלל גורמים
פוליטיים וגם בגלל תחרות עם ספקים אחרים אנחנו עלולים להיקלע למשבר
קשה גם ביצור וגם ביצוא. אילו לא הייתה הליכה בדרך שלפעמים היא קלה,
היו נעשים יותר מאמצים לגוון את היצוא.

ד"ר התעשייה והמסחר א' שרון:

כוונתך לתעשייה צבאית?

י' צבן:

כאיר אתם נותנים נתונים על היצוא, יש יצוא בסחונני ויש יצוא אזרחי רגיל.

י' פורר:

נתוני היצוא כוללים גם את היצוא התעשייתי הבטחוני.

י' צבן:

יש תלונות רבות על ביורוקרטיה ובכי גדול. אני מצטרף לביקורת על הבכי, אבל האם הבכי הזה נמשך? האם אתם מוכנים לקבל את הביקורת בנושא הביורוקרטיה, את כל ההשוואות עם המצב במרכזי השקעות בארצות כמו הולנד או אירלנד, שבהן מקבלים את האישורים וההלוואות בתהליכים מזורזים, בלי קשיי ביורוקרטיה.

שאלה נוספת שקשורה לתיעוש הכפר הערבי. יש פיגור במגזר הערבי מבחינת ההתפתחות הכלכלית, ואני חושב שזה לא בריא גם ליחסים בין האוכלוסייה הערבית לרוב היהודי בארץ, שמבנה התעסוקה במגזר הערבי הוא כפי שהוא. היו הבטחות של אנשי ממסד שונים בארץ שאמרו שצריך לעשות משהו בתחום הזה, לקדם את ההשקעות ולהביא ליתר תיעוש. אני חושב שזה גם אינטרס לאומי שלנו להביא לכך. אינני רוצה להיכנס לשאלה של תיעוש מול בעיית קרקעות. בעיית הקרקעות היחה פחות לוחצת אם היו הולכים יותר בכיוון של תיעוש. אינני חושב שרוב הצעירים הערביים צריכים להיות מועסקים על ידי מעסיקים יהודיים דווקא. אבל לגופו של דבר, האם יש לכם נתונים ותכניות בנושא הזה?

אני עובר לשאלה שהיא בעיני מרכזית. עומד להפגשם בשבועות הקרובים עוד דו"ח שנתי של המכון לפיריון העבודה והייצור עם השוואה של התעשייה שלנו והמדדים השונים שלה לפרספקטיבה בינלאומית. ולפי מה שידוע לי שוב נשמע על פער אדיר בשכר ביחס לתפוקה בין התעשייה הישראלית לבין חשיות אחרות בחו"ל, ואני מסכים שהשכר צריך להיות קשור לתפוקה.

אדוני השר, הכרזת מעל במת הכנסת לפני זמן לא רב, שאתה לא תשלים עם מצב שבו העובדים בתעשייה במדינת ישראל יקבלו שכר שאתה הגדרת אותו במלים קשות - מחפיר וכדומה. בתעשייה כיום הגענו למצב שהכנסת המינימום, כולל 30% פרמיה, שהובטח לנו כי היא תורד לרמה של 1980, ירדה היום מבחינת כוח הקניה שלה, אדוני השר, לרמה הנמוכה ב-24% מהרמה של 1980 בנסו, ונמוכה ב-26% בברוטו.

ביקרתי ביום ראשון במפעלים בבתי ים וראיתי בעיני חלושי שכר של עובדים שיש להם 14 שנות ותק, שכוללים 32% פרמיה - 447 אלף שקל ברוטו.

ח' רמון:

בנייר שהגישה לנו התאחדות התעשיינים מופיע נחון, שאדם שעובד 15 שנה, משכורת הבסיס שלו היא 302 אלף שקל.

י' צבן:

אני בא לטעון שאיש בחדר הזה איננו יודע את האמת על תמורה להון ותמורה לעבודה ועל היחס בין שכר ורווח בתעשייה הישראלית. אני זועק על כך עשר שנים וסוף סוף בחדר הזה אמרו נציגי התאחדות התעשיינים, שהם מוכנים עקרונית לבדיקה, אחרי שהם סירבו לכך במשך הרבה שנים. אני שואל אותך, אדוני השר, האם תהיה מוכן לחת יד לבדיקה מעמיקה ואובייקטיבית של מה שקורה. מדוע שכר כל כך נמוך ובכי כל כך חזק של תעשיינים? ומה הקשר בין הדברים?

אני מציע להקור לעומק גם את המגזר הפרטי, גם את המגזר ההסתדרותי וגם את המגזר הממשלתי, לפי ענפים, לפי אזורים שונים בארץ, כדי שפעם אחת נדע את האמת מה קורה. אני מבקש את עזרתך בעניין זה, אדוני השר, כי הוא חמור בצורה יוצאת דופן.

והערה על אופי החקיקה בעתיד. בכל ביקור שלי בעיירת פיתוח אני רואה את תופעת המספריים: אתה צריך להבטיח תעסוקה לאנשים שההכשרה המקצועית שלהם היא ברמה נמוכה, רמת ההשכלה שלהם היא נמוכה, וקם דור חדש נפלא של בוגרי תיכון, שלחלק מהם השכלה על-תיכונית, ויש להם מעט מאד אפשרויות של חזרה לעיירה בה נולדו והתחנכו. איך אתה מתמודד עם התופעה הזו שדורשת מאתנו להמשיך למרות רצוננו להחזיק בתעשיות שאינן מפותחות במיוחד והן עתירות עבודה ולא עתירות ידע, ומצד שני לטפח מקורות תעסוקה לדור השני.

אדוני השר, אתה הצהרת שאחיה חדאג להשקעות יתרות ביהודה ושומרון כדי להבטיח מה שאתה מגדיר את אחיזתנו שם. (שר התעשייה והמסחר א' שרון: אחיזה בשטחי מולדת). שטחי מולדת זוהי הגדרה רחבה. אדוני השר, באיזו מידה יש כיסוי בפועל להודעה הפומבית שלך על מתן עידוד מיוחד להשקעות ביהודה ושומרון?

אדוני השר, חלפה בדיוק שנה מאז התפרצותה החדשה של פרשת אתא. שנה שלמה שוחקים את העצבים של העובדים האלה. אני חושב שזוהי תופעה שמעוררת צמרמורת מי שנפגש עם העובדים האלה בזמן האחרון עצוב לו עד עמקי הנשמה כאשר הוא רואה מה קרה לאנשים אלה.

אינני בא להמריץ אותך ואינני רוצה לחוות דעה על הפרשה של ז'ק נאסר. אני רק אומר שצריך לשים קץ לעניין. אתה יודע שטיפלתי בעניין מעבר לכל זיקול פוליטי. אבל יש לי הרגשה שההכרעה הקודמת של ועדת השרים היתה תוצאה של לחצים פוליטיים בתוך ועדת השרים. ובינתיים הכל מתנהל על גבם של העובדים. אני מבין שהימים האלה הם ממש ימי הכרעה בעניין. אינכם רוצים לעשות זאת עם ז'ק נאסר, ואינני ממליץ כן או לא, אז בואו ותסימו את הפרשה בכבוד על ידי פיצויים ובלבד לא להוציא לאנשים האלה את הנשמה.

י' כהן:

מוטלת על המשרד שלכם, אדוני השר, אחריות הרבה יותר גדול מבעבר, ולא רק להצלחת התכנית הכלכלית אלא למדיניות הכוללת בשנים הבאות. נדמה לי כי בשני תחומים עיקריים ייבחן העניין: תחום אחד שאפשר לראות בו כבר הצלחות הוא התחום של האחריות הכוללת של המשרד למדיניות המחירים והאינפלציה. אני חושב שהמשרד עשה רבות בתחום הזה. הוא קיבל לכך את הסיוע והעידוד של הוועדה גם בעניין הפיקוח על המחירים.

התחום השני הוא שינוי המבנה של המשק הישראלי. ונשאלת השאלה: באיזו מידה נצליח לשנות את מבנה המשק? לצערי הרב, כמה סימנים מעידים על כך שבתחום הזה לא חלה התקדמות. וכל עוד לא נשנה את מבנה המשק הישראלי, שום חכמה לא תצליח.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

למה הכוונה, מה אתה רוצה לשנות?

י' כהן:

אני רוצה להגיע לכך שיותר אנשים יעבדו בייצור. רק אחמול קיבלנו מספר נחונים שממחישים את עומק הבעיה. משנת 1981 עד 1984 חל גידול של 5.9% בשירותים. בשירותי בריאות חל גידול של 11.4%; בשירותים ציבוריים וקהילתיים - גידול של 7.4%. זה אומר שלא חל שינוי במצב, והבעיה הולכת ומחריפה.

ומכאן לנושא ההשקעות והחוק לעידוד השקעות הון. אנחנו יודעים

שבשנת 1984 ירדו ההשקעות ב-13.3%, ובשנת 1985 - ב-12%.

י' בליזובסקי:

זה לא תואם את הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אלה הם נתונים כלליים לכלל המשק.

י' כהן:

אלה הם נתונים שמסר לנו נגיד בנק ישראל.

ד' ברודט:

הבעיה העיקרית היא הירידה במלאי ולא בהשקעה בנכסים קבועים. המלאי הוא הסעיף העיקרי שירד.

י' כהן:

נתנו ידינו לחוק לעידוד השקעות הון ורוב החברים בוועדה הם בדעה שלזמינוח הכסף יש חלק חשוב בעידוד השקעות. היוון המענק או הריבית בסיוע הישיר לדעתנו איננו עונה על הבעיה. זמינות ההון מהווה גורם מרכזי ביכולתו של היזם להשקיע.

אני רוצה לשמוע מהו תקציב ההשקעות השנה, באיזו מידה הוא מוצה, האם עדיין חסר כסף בתקציב או לא, האם יש התחייבויות שלא עמדנו בהן, האם יש השקעות שאושרו ולא בוצעו.

אני מודה ומתוודה שאחד הדברים שאני מתקשה להבינם הוא כיצד מתישבת המגמה לשינוי מבנה המשק ועידוד הייצור והיצוא עם הרצון לקצץ בסיוע לתעשייה ולעידוד הייצוא בסכום של 70-80 מיליון דולר. האם הקיצוץ הזה נעשה בהסכמתך, אדוני השר, או בתיאום אתך? על מי הוא יחול? זה עומד בסתירה למגמה שאני שוחף לה לעשות כל מאמץ כדי להגדיל את הייצוא. בלי זה כל אותם דברים שהגדלנו בשנה האחרונה - שירותים קהילתיים, הסקטור הציבורי, החינוך והבריאות, לא תהיה לנו להם חשובה.

י' ארידור:

הסקטור הציבורי לא גדל.

היו"ר א' י' שפירא:

יש עוד כמה חברים שנרשמו לדיון על מצב התעשייה. השר הודיע שהוא חייב לעזוב בשעה אחת, ואנחנו רוצים לשמוע את תשובתו. אני מבקש מהחברים לקצר בדברים ולהתרכז בעיקר כדי שנשמע את התשובה.

ח' קופמן:

מדוע אינך מגביל את החברים בזמן בתחילת הדיון כדי להשאיר זמן לחברים האחרים שמבקשים להשתתף בדיון?

ע' סולודר:

שמתי לשמוע את הסקירה של השר, אם כי נמסרו בה נתונים שונים מאלה שמהלכים בציבור.

אני יודעת שהבעיה נעוצה בתקציב ובכל הסעיפים שאנחנו צריכים למצוא להם כיסוי תקציבי ומייד - וחבר הכנסת רמון הביא את הדוגמה יל בתי החולים. אני מבינה כי בנושא הצמיחה, עידוד התעשייה וההשקעות, הדאגה היא שאם לא נשקיע היום, מחר לא תהיה לנו צמיחה. לכן גם נושא ההשקעות מחייב טיפול מידי, והמספרים שנתן לנו השר עונים רק על חלק מהבעיה.

מה שמפליא הוא שאומרים כי יש לנו כושר ייצור שאיננו מנוצל, ומצד שני אומרים שיש אבטלה. איך הדברים האלה מתיישבים? בכמה תכניות טלוויזיה, כמו בתכנית "דרושים", שמענו שיש עדיין מחסור בעובדים, ולא רק לעבודות כפיים. יש מפעלים שמשוועים לעובדים מקצועיים. אני מבקשת לשמוע על כך יותר נתונים.

בתעשיות שונות, כמו בענפי המזון והסקסטיל, יש מפעלים כושלים, ואלה נמצאים לרוב באזורים יבשים הבעיה של האבטלה היא קריטית. יחד עם זה יש מפעלים שבהם מחליפים את הציוד בציוד יותר חדיש ומתוחכם, וזה משנה את מבנה התעסוקה במפעל. מפעל שהעסיק אלפי עובדים יכול להסתפק בהרבה פחות עובדים, כי החלפת הציוד מאפשרת לו לבצע עבודות שונות בלחיצת כפתור. בנושא זה אני מבקשת לקבל תשובה. אולי אפשר לקבל פירוט על המבנה של ענפי התעשייה השונים ועל הביקוש לעובדים בהם.

בעתונים נחפרסמה לאחרונה ידיעה כאילו לא מוצו כספי המו"פ, האם הידיעה הזו היא כללית ומתייחסת לכל כספי המו"פ, או רק למגזרים מסוימים? האם זה חל על מו"פ תעשייתי שהוא חיוני?

האם נוכל לשמוע אינפורמציה על ההתפתחויות האחרונות בפרשת אתא. האם עומד להיחתם הסכם?

ח' קופמן:

אני רוצה לברך על הפיקוח על המחירים. אישית לא האמנתי בו. אבל המשרד נרתם לענין ועושה עבודה טובה. מה שמדאיג אותי הוא השלב השני של הצמיחה הכלכלית. לא שמעתי את הנתונים של השר, אבל גם אם הם היו אופטימיים, אני מודאג. כי לנו במדינה אין מספיק אמצעים. הבנקאות הישראלית במצבה הנוכחי בוודאי שאיננה מסוגלת לגייס את הכספים. הבורסה משותקת. לכן המשאבים צריכים לבוא מחו"ל, בעיקר מארצות הברית ואולי קצת מאירופה.

חזרתי לפני יומיים מחו"ל, ושם האווירה היא של פרוספריטי. היהודים שם כבר שנים לא היו במצב כלכלי כל כך טוב, ואפילו בדרום אמריקה. אבל כאשר הם שומעים על הבעיות והצרות של ישראל, גם אם אתה מסביר להם שהאינפלציה ירדה וחל שיפור במצב, הם מוכנים לכל היותר להגדיל את תרומותיהם, אבל על השקעות הם אינם מוכנים לשמוע. אתה נראה בעיניהם לא רציני אם אתה מדבר אתם על השקעות. אפילו על נושא כמו השקעה בנכסי דלא ניידים הם אינם מוכנים לדבר אתך.

אני חושב שצריך לחול שינוי במדיניות שיביא לשינוי של תדמית. החל מהחדשים הראשונים של 1986 צריך לומר: סיימנו את שלב הבלימה ואנחנו מתחילים בשלב של הצמיחה. זה קשור לתדמית, זה קשור למדיניות של מסים שונה בתכלית מזו שמוצעת כרגע. את טובי הצעירים שלנו אתה יכול לראות בארצות הברית. (שר התעשייה והמסחר: טובי הצעירים הם בארץ). אבל גם שם. הם עובדים שם ומשתכרים יפה, ולבס בארץ. אמרו לי צעירים שעמם נפגשתי: אנחנו מוכנים לחזור מחר הביתה ובלבד שתימצא לנו עבודה. אלה אנשים שפוטרו מחדיראן או ממפעלים אחרים.

לעצם הנושא, לא מקובלת עלי ההגובה שלך שיש לחקוף בכל החזיתות. אנחנו חייבים לחקוף רק בחזית של אותם מוצרים שיש לנו בהם יתרון יחסי. צריך לקבוע סולם עדיפויות ולומר בבירור במה אנחנו עוסקים ובמה לא. עם כל הכבוד לתעשיית המזון, אינני רואה אותה מתמודדת עם תעשיות גדולות בחו"ל. היא יכולה פה ושם לחדור לשוק עם מזון כשר, או עם מוצר זה או אחר. הוא הדין בעוד ענפים שאינני רוצה לציין אותם, כי אחר כך עוד ישחמשו בזה כדי לנגח ולומר שאמרחי על ענף זה או אחר שאין לו סיכוי. כמו בעבר אנחנו צריכים לטפח את אותן תעשיות שיש לנו בהן יתרון יחסי, ושגם יכולות לשלם שכר הוגן לעובדים שלהן. לא שמעתי מספיק על הרשימה של התעשיות האנחנו מעוניינים לעודד את

את הצמיחה בהן. וזה יכול גם להשתנות כל שנה או שנתיים. אני חושב שנושאים כאלה צריך להביא לידיעת הציבור.

אני מאמין שצריך לסייע לשיווק יותר אגרסיבי בחו"ל, בעיקר של מוצרים שמייצרים מפעלים קטנים שהצליחו להגיע ליצוא של 2-3 מיליון דולר. למפעלים אלה אין משאבים כדי לפתח צינורות שיווק על מנת לקדם את המכירות. יכול להיות שהחברה למימון תעשיות, אם יינחנו לה משאבים, יכולה לסייע למפעלים כאלה בקידום מכירות. אנשים שהקימו תעשיות קטנות חוששים להיכנס לשותפות עם מפעלים אחרים כדי לחדור יחד לשוק הבינלאומי. יחד עם זה הם אינם יכולים להתמודד עם כל הבעיות של הביורוקרטיה בארץ שכרוכות בפניה לבנק ישראל או לכתובות שונות כדי לקבל את המענקים או את ההלוואות. התעשיות שאנחנו מאמינים בהן זקוקות למכשיר של החברה למימון תעשיות כדי שתלווה אותן במשך שנתיים או שלוש שנים עד שיהיו ערוכים כדי להיכנס לשותפויות עם גורמים אחרים.

אני חושב שצריך להקים את חברות השיווק שיתנו שירותים לכמה מפעלים. אני חושב שעד היום לא נעשה מספיק כדי לעודד חברות יצוא. המדינה שלנו עם התעשיות הקטנות שלה בנויה לחברות יצוא. אם רואים בהן מעין גורם ספיל, העסק איננו פועל. יתכן שבעידוד מתאים העסק יכול להתעורר.

רציחי להעלות עוד כמה נושאים, אבל הזמן קצר. לכן אשאל על "כוח המשימה" מה גורלו?

אפשר אולי לרתום מפעלים ממשלתיים להיקעות בענפים אחרים. לדוגמה, כימיקלים לישראל. זהו גוף חזק מאד. יש לו אמצעים. יתכן שבחחומים שלו הוא הגיע לרוויה. מדוע לו לאפשר לו לחדור לענפים אחרים? חברות ממשלתיות רבות לא הגיעו לדרום הארץ. באמצעות כימיקלים לישראל אפשר להגיע לדרום הארץ.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אתה מציע להגדיל את החברות הממשלתיות?

ח' קופמן:

אינני כודאג מכך אם אני מעוניין בפיתוח דרום הארץ. חברה ממשלתית הולכת לאזור שהיזם הפרטי איננו הולך אליו. חברות פרטיות אינן מגיעות לסדרים או לערד.

היו"ר א' י' שפירא:

אני רוצה להעיר כמה הערות ואבקש את השר להתייחס אליהן.

אם אנחנו אומרים שיש לחזק את המכשיר של החברה למימון תעשיות ושל הבנק לפיתוח התעשייה אין זה אומר שחייבים להוציא את הכסף. זה אומר שאם הממשלה תגיע למסקנה שהיא צריכה להציל מפעל זה או אחר, היא לא תצטרך אז להתחיל לחפש את האפשרויות לכך. כדאי לה להכין בעוד מועד את החברה לכימון תעשיות ואת הבנק לפיתוח התעשייה לקראת התפקיד הזה ולאפשר להם לגייס את המשאבים, כדי שבעת הצורך הם יוכלו לעשות את המלאכה. (ד' תיכון: אין עושים זאת בלי כסף?) הכוונה היא לחזק את ההון של החברה למימון תעשיות ולגייס 100 מיליון דולר באמצעות הבנק לפיתוח התעשייה.

בבואי לדבר על מצב המפעלים, אני מדבר על הנסחרות ולא על הוגלות. אני מדבר על אותם מפעלים שמצבם עוד לא ידוע אפילו לבעליהם. יש מפעלים שבעליהם עצמם אינם יודעים את מצבם כי הם אינם עורכים מאזן חודשי. וכאשר אני מציע לממשלה לסייע למפעלים באופן סלקטיבי, אני רוצה לומר לחבר הכנסת היים רמון, שראיתי את כל חברי הוועדה בדיון על מפעל אתא. כולם הבינו שקשה להחיות את המפעל, ואף על פי כן הלך חבר הכנסת צבן

להפגין ליד משרד ראש הממשלה. עלינו לזכור שהמשק חי לא מהכנסת אלא מהתעשייה. התעשייה היא הנותנת תעסוקה, ובכנסת אנחנו רק מבקרים..

ח' רמון:

הכנסת נתנה השנה 400 מיליון דולר לתעשייה.

היו"ר א' ה' שפירא:

הכנסת אישרה אהמול סכום של 90 מיליון דולר לחקלאות, כאשר כולם אמרו שדרושים 600 מיליון, ומה שאושר זה כמו טפה בים. הממשלה נותנת והכנסת מאשרת.

אני רוצה לומר לשר שיש מפעלים שעובדים 50% ליצוא ו-50% לשוק המקומי, והם מפעלים מצויינים. אבל הייצור שלהם לשוק המקומי הוא בהפסד. המכירות בשוק המקומי ירדו, יש הקפאת מחירים ויש בעיות של מימון. ואז ממילא גם אותו חלק של הייצור המיועד ליצוא נפגע. אני מבקש מהשר לסייע למפעלים אלה להסב את הייצור שלהם ליצוא, ולא במענקים. נכון, סיכון צריך לקחת. יש 320 אלף עובדים בתעשייה, ואם חלילה 20 אלף מהם ייפלטו מהעבודה ויסתובבו ברחוב, ישאלו כולם מדוע לא לקחו סיכון והושיטו עזרה.

אדוני השר, אני מבקש ממך להביא זאת בחשבון. אני מכיר היום לפחות 30 מפעלים שהם מסוג המפעלים הבריאים, שהם היום צוברים הפסדים כבדים.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אנסה לענות ביצף על השאלות. רשמתי לפניי את כל הדברים, בחלק מהם צריך לטפל ולבחון אותם מחדש.

לשאלותיו והערותיו של חבר הכנסת דן תיכון. בנושא המחירים התקיים בוועדה דיון מיוחד בשבוע שעבר. דומני שחבר הכנסת דן תיכון לא השתתף בדיון. אינני רוצה לחזור על הדיון בנושא, אומר רק שהפיקוח על המחירים, חרף כל הספקות, היה בגדר הצלחה, וצריך להמשיך בכך ביתר שאת.

בענין החוק לעידוד השקעות הון - הבאתי לממשלה הצעה לתיקון החוק, בעקבות כיום חוק אלסינט. לדעתי, הלכנו כאן לתנאים טובים מאד ומרחיקי לכת. הבאנו גם את האלטרנטיבה שנוחנת אפשרות להמיר את המענקים בשחרור ממס לתקופות ארוכות: באזור פיתוח א' - ל-10 שנים, באזור פיתוח ב' - ל-6 שנים, באזור פיתוח ג' לשנתיים. בכל אחד מהמקרים אלה הם תנאים יותר טובים מאשר בהצעה הראשונה. זה אומר שהאלטרנטיבה היא טובה. ההצעה עדיין לא הובאה לכנסת, אבל היא עברה את ועדת השרים לענייני כלכלה. בשיחותי עם משקיעים הצגתי את העניין, ואני רואה אותו כרצוי. כשם שהעברנו את התיקון לחוק אני מקווה להעביר גם את ההצעה הזו.

עשינו דבר נוסף, שעמד במבחן כמה פעמים, בעניין מס על רווחי הון למשקיעי חוץ. היום המס על רווחי הון המוטל על משקיעי חוץ הוא בגובה המס המשולם בארצות שלהם. משקיע מארצות הברית, אם השקעתו היא לתקופה שאיננה קטנה משנתיים, ישלם מס רווחי הון בגובה של 20%, כפי שמקובל היום בארצות הברית.

אלה הם יתרונות מרחיקי לכת. ואינני חושב שצריך לחלוטין להיכנע לכל אחד ובלבד שיבוא. לא יבואו במקרה כזה. יש איזה גבול. לדעתי, החלטנו על מתן הקלות מרחיקות לכת..

לשאלה על בקשות לתיקוני מחירים. לפנינו כ-200 בקשות כאלה, מהן נמצאו 20 בקשות מוצדקות. מדובר באותם מפעלים שנקלעו למצוקה כתוצאה

מהקפאת מחירים. אינני מציע בשום אופן לשוב את הענין הזה.

צמיחה איננה קשורה רק בהשקעות. ניתן לצמוח גם על ידי ניצול מירבי של כושר הייצור הקיים. אינני נגד השקעות. אני נאבק על השקעות. הצעתי גם מכירת חברות ממשלתיות בתנאי שכל ההכנסות מהמכירה יוקדשו לקרן ברזל להשקעות בתעשייה. אבל יחד עם זה כל עוד לא נעבוד בשתי מסגרות ובשלוש משמרות לא נוכל למצות את כושר הייצור של ציוד יקר. לכן אי אפשר לסעון שאין צמיחה רק בגלל היעדר השקעות.

ח' רמון:

מיליארד דולר הם 5%-6% מהתל"ג, וזה בהחלט סביר. הבעיה היא לא בהשקעות.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מציע גם לראות את חלקו של היצוא בתוצר הכללי של ישראל בהשוואה למדינות אחרות. אין פשוט זמן להיכנס לכל זה. זו איננה מדינה של פושטי יד. נעשיה פה דברים בלתי רגילים. גם לא יבנאו משקיעים אם כל היום ניילל ונבכה. צריך פעם אחת להפסיק לייילל - ואני אומר זאת לכולם, גם לעצמי.

צריך כמובן להמשיך ולהשקיע, אבל אי אפשר לתלות את הכל רק בהשקעות.

הירידה בחחום האלקטרוניקה - עברתי בעולם וראיתי את הגרף של התפתחות התעשיות האלקטרוניות בעולם. היתה עליה שהגיעה לשיאה בשנת 1983. התעשייה הזו נמצאת עכשיו קצת בירידה בכל העולם. אינני חושב שזה צריך להביא מייד לסטייה חדה מהכיוון הזה. בכלל אי אפשר לעשות סטיות חדות. מדובר בתעשיות, בהכשרת עובדים. זה קיים. אני מציע לא לראות זאת כנפילה מוחלטת וגם לא לראות בתעשייה מסוימת הצלה מוחלטת.

חבר הכנסת דן חיכון ייחס לי את הביטוי: מפעלים בערי פיתוח בכל מחיר. זה לא נכון. לא אמרתי - בכל מחיר. גם יורם בליזובסקי בדבריו אמר שאנחנו מוכנים לעתים ללכת בדרך זו, ואגב לעתים די רחוקות. אנחנו כמעט ולא מאשרים. לפעמים יש דברים שאריך לאשר, ואינני רואה בכך פגם. בדרך כלל זה מצומצם. עשינו זאת בניקר באזורי ספר במקרים מיוחדים. (ד' חיכון?) דיברתי על אלמנט היצוא). על כך בדיוק אני מדבר. לא הייתי מציע לסגור בפנינו את הדרך הזו. לעתים חשוב שישב במקום מסוים, ואי אפשר לראות את הכל רק במשקפיים כלכליות - לא את החקלאות, לא את ההתיישבות ולעתים גם לא את התעשייה. יש לעתים ישוב שצריך לשבת במקום והוא צריך להתקיים. צריך לראות את הדברים גם מזווית ראייה זו.

בשום אופן לא אקבל הצעה על סגירת מרכז הארץ בפני השקעות ראשית, אנו חיים במדינה דמוקרטית. כאן פתאום התהפכו היוצרות: אלה רוצים לפקח על כולם, על כל המשק; אלה נראים כמי שדוגלים במשק סוציאליסטי. אם נניח יש לי אפשרות להכפיל את היצוא על ידי הרחבה של מפעל במרכז הארץ. האם אמנע את ההרחבה הזו? האם אעצור את ההתפתחות הזו? אני יכול לגבות מחיר. הובא לפני מקרה רציני שביקש אישור להשקעה במרכז הארץ. אמרתי: בסדר, אבל תקימו גם שלוחה בקריית שמונה. אבל לבוא ולסגור את מרכז הארץ בפני השקעות, כאשר אנחנו חותרים להגדיל היצוא? אני חושב שלא יהיה זה נכון. אני גם חושב שאיננו צריכים להתערב, לא צריך לרדת לנשמה של כולם עד כדי כך.

המצב בערי הפיתוח - גם בנושא זה אינני מציע ללכת רק לפי הפרסומים. אנחנו מדינה קטנה וכל איש פוליטי אומר מה שיש לו להגיד. אני חושב שזוהי טעות להציג היום את הנושא של ערי הפיתוח כבעיה של

אבטלה שאין לה פתרון. אני אומר בצורה הברורה ביותר, שבעיני כל עוד מגיעים מאות פועלים - ואינני רוצה להגיד פועלים ערבים, כי לדעתי פועלים ערבים זכאים לעבודה כמו כל אחד אחר - אין בעיה. אני מגיע לחצור הגלילית. אין שם חוסר עבודה. אנחנו כרגע מקימים שם מפעל נוסף של אורדן. אני מסתכל סביבי ושואל: מהיכן העובדים? יש שם חלק עובדים יהודים וחלק עובדים ערבים, ובעיני זה סביר. אם מגיעים לשם עובדים מטובה או מכפר הנשיא, שזה אותו מרחק, זה נראה לי הגיוני. אבל אם מביאים פועלים מהגליל המערבי, ואין לי התנגדות שהם יעבדו, חזקה עלינו שקודם יעבדו שם פועלים מהאזור, מראש פינה, מחצור, מטובה. זה סביר. זוהי תגישה שלי. אם מביאים לקריה גח כל יום 2500 עובדים מחברון, מחלחול, מדורה, מעזה, מדיר אל בלח, אז מה הצעקה? אז יש שם היום 500 דורשי עבודה? אינני מוכן לקבל זאת.

אני בא למפעלים, וגם במפעלי טקסטיל לא עובדים היום עם הנולים ביד. יש מחשבים, לא המתוחכמים והמתקדמים ביותר. ומה אני רואה? ההוראות בערבית. למעלה בערבית ולמטה בעברית. דיברתי עם עובד ערבי מתרקומיה, עובד מנוסה. לפניו ההוראות בערבית והוא יודע בדיוק מה לעשות.

הבעיה היא לשנות את היחס לעבודה ולתת תנאים שפועל ירצה ללכת לעבוד. זוהי גם בעיה של חינוך. בארצות אחרות יש יחס לעבודה. (ח' רמון: גם השכר הוא הוגן).

שמירת רווחיות היצוא - 15%. זה נראה לי סביר.

מניתי שורה של צעדים שנקטנו בהם. אחי יחסי לבנק לפיתוח התעשייה ולחברה למימון תעשיות הצגתי והסברתי, ואני יכול רק לעמוד מאחורי התביעות האלה.

מ' בר-און:

אתה חושב שתוכל להשקיע בהם משאבים? זו היתה השאלה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

בהחלט. אי אפשר לעשות הכל בזמן קצר. אני שנה בתפקיד. לפני עוד שלוש שנים. אני עושה כמיטב יכולתי.

לשאלותיו של חבר הכנסת בר-און. מה קרה מ-1 ביולי? עדיין אנחנו רואים גידול בהיבט שנתי של 0.6% במספר העובדים בתעשייה. עד 1 ביולי היה גידול של 1.3%. היתה ירידה של 0.7%.

ביצוא היה גידול של 11%. עד 1 ביולי היו סימנים מאד מדאיגים ביצוא. לפתע חל זינוק, אולי כתוצאה מכך שיש ירידה בשוק המקומי. (ח' רמון: אותה תופעה היתה ב-1984).

לשאלה בענין משאבים לתעשייה - קודם כל אני רוצה לומר להבהרה, שעמדתי היא שצריך לקצץ 600 מיליון הדולר מהתקציבים של משרדי הממשלה. אמרתי לשר האוצר שלדעתי צריך היה לקצץ מיליארד דולר. הוא מרוצה מקיצוץ של 600 מיליון דולר, ואני תומך בעמדתו. דרוש קיצוץ ריאלי. אי אפשר גם לשפר וגם שלא יקרה שום דבר. אי אפשר להתעלם מכך שבמשך שמונה שנים רמת החיים של כולם עלתה. שכבות שלמות שהיו במצוקה בתחומי מגורים, בריאות ותיעוש - שופר מצבן. אני מציע לראות מה השקענו בתיעוש בערי פיתוח בשמונה השנים האחרונות. אני מציע לראות את מספרי הסטודנטים. אתה לוקח ישוב שהיו בו 15 סטודנטים, והנה היום יש בו 200-300 סטודנטים. זה מתקשר לנושא שהעלה כמה חברים בוועדה לגבי מקומות עבודה בעתיד.

בשנים האלה עשינו דברים גדולים וחשובים. לכן צריכה לבוא תקופה יותר קשה, אבל ככל שהצעדים יהיו יותר חד משמעיים, כך התקופה הקשה תהיה יותר קצרה.

לכן אני עומד על כך שיקצו 600 מיליון דולר, ושזה יהיה קיצוץ ריאלי. אני מעולם לא ערערתי אצל שר אוצר, ובוודאי לא בישיבת הממשלה, על קיצוץ בתקציב. נפשי נקעה כבר לפני שנים מוויכוחי הסרק הבלתי פוסקים בישיבות הממשלה בנושא הזה. אני כלל לא משתתף בזה. אני כולי מתנגד לכך. לגבי דידי צריך להוריד מכל מקום שצריך להוריד. אני מכיר את תקציב הבטחון יותר טוב מכפי שאני מכיר את התקציב של משרדי ויותר טוב מכפי שהכרתי את תקציב משרד החקלאות, כי עסקתי הרבה שנים בבטחון. אני בעד הורדה ריאלית של 600 מיליון דולר מהתקציב.

בנושא הפיחות - הפיחות קשור בהסכמי שכר. אם הסכמי השכר יישמרו, גם היציבות של שער החליפין תימשך.

האינפלציה היא אכן כבוסה, ואני חושב שזה מסוכן. ולכן למרות שרצינו לשחרר מוצרים מפיקוח - ויצטרכו לעשות זאת, כי אסור להפשיר את הכל בבת אחת - אינני מציע לפרוץ את העניין. יש 20 מפעלים שיש להם קשיים, בהם צריך לספל. ואנחנו גם עושים זאת. יש עכשיו ירידה במחיר השמן. תהיה העלאה מחירים של מוצרים אחרים.

שינויים מבניים בתעשייה, - אני סומך על המשקיעים. לא הייתי אונס משקיעים, ומדובר בעיקר על משקיעים רציניים, ואומר להם: אתם רוצים ללכת לזה, תלכו למשהו אחר. בדרך כלל אנשים יודעים מה הם עושים. במקרים מסוימים אנחנו מתריעים, כאשר נראה לנו שאנשים הולכים להיקלע לקשיים בעתיד. ניסינו להשפיע פה ושם וגם מנענו סיבוכים. לא הייתי חורג מהאיזון הקיים, כי הדברים מתאזנים בעצמם. הייתי רוצה שהדברים יתפתחו בצורה טבעית.

חבר הכנסת רמון הציע לא להיכנס לדרישות לא מוצדקות של תעשיינים. זה מקובל עלי. זוהי עמדתנו.

מהם הקריטריונים לסיוע למפעלים פרטיים? האם הממשלה תקבל את הכספים שלה חזרה? זה תלוי בממשלה אם היא תדע לעמוד על שלה. וזה חל על כל דבר. גם ענין זה צריך לראות בראיה כוללת. אם בתוך 1700 העובדים שיארו באלסינא יש 500 מהנדסים. קיומם בארץ, הפוטנציאל הזה שנשאר, גם לכן יש חשיבות.

ח' רמון:

אינני נגד הסיוע. אני רק רוצה להבין מה קורה אם זה מצליח.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

קבענו קריטריונים. אם המפעל ימשיך לייצא ב-125 מיליון דולר ואולי גם ירחיב את היצוא, אז המפעל מייצא, מביא מטבע חוץ. זוהי תעשייה מובילה, בעקבותיה באים אחרים. צריך להבין שכל תעשייה מובילה גם נותנת עבודות. נקח לדוגמה את התעשייה האווירית. היקף המכירות שלה מתקרב למיליארד דולר השנה. מתוך זה 220 מיליון דולר קבלנות משנה. אלה עשרות מפעלים קטנים שעובדים בכל מיני מקומות בארץ. אני צריך לראות גם את ההיבט הזה.

יחד עם זה הוצאנו ב-18 בנובמבר 1985 נייר שהכותרת שלו: קריטריונים להקמת קרן סיוע לתעשיות. מדובר כאן על הלוואות לתקופה של עד שלוש שנים בממוצע, צמודות למדד ללא ריבית; ערבויות למפעלים; מפעל בודד יוכל לקבל הלוואה או ערבות אך לא את שניהם. יש כאן פירוט של הקריטריונים. כאשר הנייר הזה יאושר נעביר אותו אליכם להערות. נשמח לשמוע את תגובתכם. אולי לכם יש הצעות יותר טובות. מכל מקום, עיברנו קריטריונים בתחום הזה.

להערה שתמיד מדברים על התפוקה ולא על הניהול, עובדה שאני דיברתי על הניהול, ואני מדבר על הניהול בהרבה מפעלים. ניהול זה לא רק ידע בתחום תעשייתי מסוים, גם בצבא אתה עוסק בניהול. אני זוכר שהבאתי כאן מספרים על תפוקה של נעדרות דרוזיות במפעל דלתא בכרמיאל. נערה בת 17 מגיעה לתפוקה של 50 אלף דולר. לי יש רגישות לענין זה.

נשאלתי בענין הפיקוח. אני רוצה להודיע שלא ינום ולא יישן מפקח על המחירים. אם הוועדה חושבת שדרושים יותר מפקחים על המחירים, אנחנו יכולים למצוא עוד מפקחים. אני חושב שיש לנו מספיק מפקחים.

הי"ר א' י' שפירא:

אני מעיד שהם מגיעים לכל מקום ועושים עבודה מצויינת.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1A

שמחתי לשמוע שאנחנו בקו החזית העיקרי. אני מבקש שגם במקרה של הצלחה נוכל לקבל את הקרדיט על כך שעמדנו בחזית העיקרית.

חבר הכנסת צבן, יש נתונים שמראים מהו המצב. זו לא התמוטטות. יש כל מיני סכנות. אני מקבל את ההצעה לעשות את הבדיקה שביקשת.

היכן ייקלטו מפותרי השירות הציבורי? אני תמיד סקפטי אם אדם מבוגר, שכל ימיו ישב ליד המכתבה וחיבר את המספרים, לפתע יקום וילך לעבוד ליד המחרטה. זה לא בנוי כך. לכן מי שחושב שהגידול בייצור יבוא על ידי שחרור אנשים מעבודות פקידות, צריך להבין שזה לא הכיוון. הכיוון הוא להגדיל את התפוקה על ידי עבודה במשמרות, על ידי הכנסת ציוד חדש, על ידי מתן תעסוקה לאותם אנשים שמצטרפים לכוח העבודה במשק - וכל שנה מצטרפים למעגל הזה עשרות אלפי אנשים - ופחות על ידי הפיטורים מהשירות הציבורי.

י' צבן:

אינך רואה קשר ישיר בין הפיטורים לבין שינוי מבנה התעסוקה?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מציע להסתפק במה שאמרתי איך אפשר להגדיל את הייצור.

לשאלה בענין הביורוקרטיה. אני חושב שהיום הטיפול בנושא השקעות הוא מהיר ויעיל. הכרזתי - וגם קיימתי זאת - שכל משקיע מהחץ שיבוא, אראה אותו באופן אישי. אני חושב שנפגשתי עם רוב המשקיעים שבאו מבחוץ, ואני יכול לנקוב בשמותיהם.

עשינו דבר נוסף - במרכז ההשקעות מינינו אדם מיוחד שתפקידו ללוות את המשקיע ולהוביל אותו לאורך כל הדרך. אין לנו היום תלונות בנושא הזה. בכל ענין מטפלים עד הסוף. הנהגנו גם שיטת מעקב. אני עצמי מתקשר בטלפון למזכיר מועצת פועלים או לראש העיר ושואל מה קרה. אני נוהג לרשום דברים בפנקס. אומרים לי שבתאריך מסוים מתחילים לעבוד. באותו יום אני מרים טלפון ואומר: רבותי, סיכמנו לפני חדשים שהיום מתחילים לעבוד. מה קרה? ברוב המקרים מתברר שהתחילו לעבוד. לפעמים התחילו לעבוד יותר מוקדם. בשיטה הזו אני עובד.

נשאלתי בענין תיעוש הכפר הערבי. אני רוצה לתת לכך תשובה חד משמעית. אינני מאמין שאפשר לאנוס את הכפר הערבי. יבוא יזם מהכפר הערבי, הוא יקבל אצלי אותו טיפול כפי שמקבל יזם שבא מהישוב היהודי. אלא שבכפר הערבי יש הרגלים שונים. מסים משלמים שם הרבה פחות. האוכלוסיה הערבית בגבולות מה שהיה פעם הקו הירוק - וזה לא קיים עוד - משקלה 17%, והיא משלמת מסים בערך 5%-6%. גם אין שם יוזמה, לדעתי. יבואו יזמים, נטפל בהם. אבל שאני אזרים כספים ליזם ערבי כדי לאלץ אותו להקים מפעל תעשייתי? התשובה לכך היא שלילית. אבל אם יבוא משקיע מרצונו וביוזמתו - ויש שם כספים רבים - נגיש לו את כל הסיוע, כי אנחנו מעוניינים בגידול היצוא.

י' צבן:

ההצהרה שלך שהם יקבלו את אותם תנאים היא הצהרה חשובה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

חזרתי ואמרתי זאת.

היצוא הבטחוני - מתוך הסכום שנקבתי של 6 מיליארד דולר יצוא השנה, היצוא הבטחוני מגיע ל-800-850 מיליון דולר. אני כולל בכך רק את הפריטים הצבאיים. חלקים מהמוצרים שמיוצרים על ידי תעשייה אזרחית אחרת, אינם כלולים בזה. אני מדבר על פריטים צבאיים מובהקים. בשנת 1980/1 ההיקף של היצוא הבטחוני היה יותר גדול.

י' צבן:

כמה מזה יהלומים?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

בשנה שעברה - 1.040 מיליארד דולר, והשנה - קצת למעלה מ-1.2 מיליארד. גידול של 20% ב-1985 לעומת 1984.

י' צבן:

ומהם הנתונים על יצוא הטקסטיל?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

יצוא הטקסטיל השנה יגיע ל-400 מיליון דולר.

לשאלה בענין רמת השכר - אני מעמיד את המשרד שלנו לרשות בדיקה יסודית של רמת השכר. זוהי תופעה מאד חמורה, ואני רוצה להסביר במי היא פוגעת. האוכלוסיה של ערי הפיתוח מהווה 11% מכלל האוכלוסיה, וחלקם כעובדי תעשייה - 30%. לא רק שהם נושאים בעול העיקרי, אלא הם גם הנפגעים העיקריים. (י' צבן: 30% מעובדי התעשייה?) לא. 30% מהאוכלוסיה בערי הפיתוח. רציתי להדגיש שחלקם של בני ערי הפיתוח העובדים בתעשייה הוא כבד ורציני מאד.

לשאלה בענין תעסוקה מתאימה לבני עיירות הפיתוח שרכשו השכלה וידע. בשנים האחרונות אני חושב שהיתה מהפכה אמיתית. ואינני רוצה להכניס כאן שום גוון פוליטי. רמת ההשכלה עלתה. מספיק לראות מה קרה לבוגרי בתי הספר התיכוניים, מה קרה למספר הסטודנטים. אנחנו הולכים בכיוון הזה. אפשר לטעון שלא עושים שום דבר. בדימונה אנחנו מקימים עכשיו מפעל שיעסיק 600-900 איש, מפעל אלקטרוניקה מהמתחכמים ביותר בארץ. מפעל של משקיע אמריקאי, שיש לו מפעל בארץ עשרים שנה. בטיפול אישי הבאנו אותו לכך. אני יכול להראות מה עשינו בבית שאן או בשדרות בתחום הזה. זה לא מספיק. בבית שאן יש עדיין בעיה. יחד עם זה נעשים דברים בכל המקומות והתעשייה מתקדמת. נוסף לכך גם בתעשיות הקונבנציונליות, הבסיסיות, גם בהן הרמה עולה. היום מכונה במפעל טקסטיל איננה אותה מכונה שהיתה פעם.

אשר להשקעות ביהודה ושומרון, אני מקווה שהמספרים שאמסור כאן לא יצאו החוצה כי אני מתבייש בהם. אישורי מרכז ההשקעות מחודש ינואר עד חודש נובמבר 1985 להשקעות ביהודה ושומרון היו: 13 תכניות להקמת והרחבת מפעלים; 26.8 מיליון דולר מתוך 534 מיליון דולר שהושקעו באותה תקופה במקומות אחרים בארץ.

י' צבן:

אלה הן השקעות בפועל או אישורים?

י' בליזובסקי:

אישורים.

ע' סולודר:

האם מעלה אפרים כלול במסגרת הזו?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

מעלה אפרים בפנים ומקבל טיפול מיוחד. אבל אני אינני מבדיל בין מעלה אפרים לבין אלון מורה, למשל. אינני מבדיל בין מעלה אפרים לבין אזור התעשייה שכרגע הנחיתי להקימו על הר ברכה הצופה על פני שכם. נניח שאני בא למועצה אזורית בגליל או בעמק. הם מבקשים להקים אזור תעשייה במקום מסוים. אנחנו בוחנים את הפניה של המועצה האזורית שומרון, שביקשה להקים אזור תעשייה בהר ברכה, הוא הר גריזים. שם יש ישוב יפה מאד. אישרנו שם להקים אזור תעשייה תוך התחשבות בנוף, שלא תהיה בו פגיעה. כל זה יתן ביהודה ושומרון 337 מקומות עבודה ושווי של 20 מיליון דולר יצוא. אני מתבייש בהיקף הנמוך של ההשקעות ואני מקווה שהוא יגדל.

שחיקת עובדי אתא, אינני יכול להוסיף דברים על הכאב הזה. אני נמצא אתם בקשר מתמיד. אפשר היה לפתור את הבעיה בצורה מכובדת בזמנו והמדינה לא היתה מפסידה. זה נפל ולא בגלל שיקולים ענייניים. יכול להיות שהיתה כאן טעות שהבאתי זאת לממשלה. אבל אינני רוצה לעסוק בכך כרגע. העניין הוא יותר מדי טרגי.

על השאלה בענין שינוי מבנה המשק עניתי במהלך הדברים.

לענין זמינות הכסף, אמרנו שהשנה יש גם הלוואות.

לשאלה בענין התקציב, אני מתייחס ל-1985 ו-1986. ב-1985 ניתנו הלוואות בסכום של 180 מיליון דולר, מענקים - 120 מיליון, ובסך הכל 300 מיליון דולר. בשנה הבאה - הלוואות בסכום של 50 מיליון דולר ומענקים בסכום של 150 מיליון פלוס 150 מיליון דולר מקרנות גמל.

ח' רמון:

הובטח סכום של 200 מיליון דולר. היתה החלטת ממשלה על הסכום הזה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

350 מיליון דולר בהשוואה ל-300 מיליון דולר, כאשר הסכום המיועד למחקר ופיתוח הוא כפי שהיה - 45 מיליון דולר. אבל אנחנו יודעים שהסכום יהיה יותר גדול כי נוסיף לכך את מה שהיה צפוי להיכנס ולא נכנס בעקבות חוק אלסינט, אבל הסכום לא יהיה כל כך גדול בגלל המשבר שהיה בשנה שעברה. אנחנו רואים כאן 400 מיליון דולר כסף ממשלתי.

אשר לשאלה על הקיצוץ בסיוע ליצוא, הנושא נכלל בסקירה שמטרתה לוועדה. בגלל קוצר הזמן לא אוכל לחזור על הדברים. אשמח להעביר אותם בכתב.

לשאלה בענין ניצול כושר הייצור והאבטלה - נעביר אליכם חומר בנושא הזה.

הכנסת טכנולוגיה מתקדמת וצמצום במספר העובדים, אני רוצה להגיד באופן חד משמעי שאסור שמספר המועסקים יכתוב עיכובים בהתפתחות הטכנולוגית. והפתרון לבעיה הוא הקמת עוד מפעלים. זה מה שצריך לעשות. זוהי הגישה שלנו.

האם לא מוצו כספי המו"פ? אבקש את מנהל מרכז ההשקעות להשיב על השאלה.

י' בליזובסקי:

היתה תקופה מסוימת שבה החליטה הממשלה על הקפאת התקשרויות הממשלה. ועדת המחקר במשרדנו אישרה תכניות, אבל אי אפשר היה לחתום על חוזים בגלל ההקפאה. עכשיו הבעיה באה על פתרונה. עד סוף השנה יש תקווה שכל הסכומים שהוקצבו - 45 מיליון דולר - אכן יוצאו.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

לשאלותיו והערותיו של חבר הכנסת קופמן. לפי דעתי יש משקיעים. צריך לצייר לדעתי תמונה אופטימית, צריך להציג את הקשיים אבל גם להדגיש את ההישגים.

ח' קופמן:

דיברתי על שינוי תדמית.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

שינוי תדמית תלוי בכל אחד מאתנו. אם כל אחד רק יבכה וידבר כל היום על החורבן ועל ההתמוטטות ועל אובדן התקוות, כולם בחו"ל ייבהלו ואיש לא ירצה להשקיע. אני מציע להציג את המצב כפי שהוא. יש כאן מפעלים שעובדים ומרוויחים והם יעילים. צריך להציג אותם, ואנחנו עושים זאת כמיטב יכולתנו.

קביעת סולם עדיפויות לתעשיות. ראשית, אנחנו עושים זאת. הגישה שלנו צריכה להיות מתן עדיפות למוצרים שיש להם יתרונות יחסיים. קבענו בכל זאת איזה סולם עדיפויות: במקום ראשון יצוא כמובן, מקום שני - ערך מוסף גבוה, מקום שלישי - פריסה ברחבי הארץ, ומקום רביעי - מספר העובדים שהמפעל יכול לקלוט בגלל הבעיה של טכנולוגיה מתקדמת מול מספר עובדים.

לכן אני חושב שהגישה היא למכור מה שאפשר לייצא, והתחזית צריכה להיות מה שאפשר לייצא. אסור שתהיה נטיה מוחלטת לכיוון אחד. לדעתי, תהיה כאן חלוקה יותר רחבה ומגוונת.

לענין היורדים, לא זה המקום לדון בנושא. אבל לדעתי יש בהחלט בעיה של חוסר יחס לעבודה. אני מציע לחפש את המקור לכך בשנות החמישים, כאשר כל אחד חשב שהיתרון הגדול היא להיות מדען, ושהכל יתנהל לא בתלבושות כחולות אלא אחרות. משהו קרה כאן וזה תהליך של הרבה מאד שנים. הבה נודה בכך. זה תלוי בדבר מאד בסיסי, גם בשכר, אבל לא רק בשכר.

חברות שיווק בחו"ל - יוזמה פרטית בתחום הזה ככל שתהיה תכובד. הממשלה לדעתי איננה צריכה להיות מעורבת בדברים אלה. לדעתי, חשוב שהממשלה תהיה מעורבת עד כמה שאפשר פחות בפעילות הכלכלית. היא תנסה לכוון, לסייע, אבל לא להיות מעורבת ישירות. צומחות חברות שיווק בחו"ל. אין ברירה. יש לנו בעיקר בעיה עם ייצרנים קטנים. על כך נקיים דיון מיוחד במשרד.

ח' קופמן:

צריך לסייע לחברות שיווק של יצרנים קטנים, חמשה-ששה יצרנים קטנים.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אנחנו מסייעים ומוכנים לסייע. אני עצמי קשרתי קבוצה כזו במפרץ חיפה עוד לפני כשנה.

לשאלה בענין כוח המשימה. אינני מופקד על הנושא הזה, אבל אני עובד בשיתוף פעולה הדוק עם הגורמים המטפלים בכך. הנחיתי את כל המשרדים שלנו לתת את כל העזרה והשירותים והמידע לכוח המשימה, וכך זה נעשה בכל מקום בעולם. לאחרונה בהיותי בחו"ל אחד בראשי כוח המשימה היה זקוק למידע על חברות ממשלתיות. מייד הנחיתי את הנציג שלנו באותה ארץ לספק את המידע והסיוע הדרושים. כוח המשימה הצליח בעצם המגעים שיצר, וזה היה חשוב. לא ראיתי בזה אף פעם פתרון. אינני מאמין בפתרון אחד מהסוג הזה. אבל יש חשיבות למגעים שנוצרו. הסיוע לישראל גדל בעקבות מגעים בין אנשי כוח המשימה, שהם מראשי הקניינים, לבין ראשי היצואנים כאן והחברות הגדולות, ומדובר בעיקר על מוצרי צריכה. זה לא נתן פתרון לחברות קטנות, כי לא נוצרו המפגשים האלה. זוהי בהחלט בעיה שאנחנו רוצים לפתור אותה.

כוח המשימה צריך להתרכז בעיקר בעידוד הקניות שם. רבים מבני עמנו הם בעלי רשתות שיווק גדולות. חשוב מאד להיעזר בהם. בנושא הזה יכרל להיות סיוע מייד.

בנושא ההשקעות, כאשר הממשלה תתגבר קודם כל על עצמה ואחר כך תצליח להתגבר על החברות הממשלתיות שלה, שזהו הגוף החזק ביותר במדינה שכמעט איננו סר לשום מרות של אף אחד, כוח המשימה יוכל לשמש גורם טוב ורציני בנושא של רכישת חברות ממשלתיות.

כללית הקמת כוח המשימה היה מעשה חיובי. הוא אטי בתוצאותיו, טוב שהוא קיים. ואני מציע שתזמינו את השר יעקובי כדי לשמוע על כוח המשימה, כי השר המופקד על כך.

היו"ר א' י' שפירא:

אני רוצה להודות לך, אדוני השר, על הסקירה, על התשובות ועל הדברים המעשיים שאמרת. רואים שאתה איש מעשה ולא איש השוגה בחלומות.

אני רוצה להעלות הרעיון. שנת 1988 היא שנת הארבעים לקיום מדינת ישראל. אני רוצה לומר באזני השר והצוות שלו, שאפשר מהיום להחליט שהיעד שלנו לקראת שנת הארבעים למדינת ישראל הוא הגדלת היצוא ב-50%. יש לי מחשבות איך להגדיל את היצוא ב-50% לקראת השנה הזו אם נתחיל להיערך לכך כבר היום.

איש לא השיב לך בענין 10% ו-20% של הטכנולוגיה המתקדמת והטקסטיל, ואינני מביע עכשיו את חוות דעת הוועדה על כך. אבל אני רוצה לומר לך, אדוני השר, שבמקום לנסוע בעולם כשנוררים ולהתכופף בפני כל גורם שהוא עבור הלוואה של 50 מיליון דולר, אם אפשר להביא 500 מיליון דולר בטכנולוגיה עתירת מדע ו-100 מיליון דולר במטקסטיל, שזה יחד 600 מיליון דולר, כדאי לגמור עסקה. יהודים עבור כסף יעשו יותר יצוא.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מקבל את ההצעה בענין שנת 1988. אביא את ההצעה לממשלה.

אני מודה לכם מאד על קבלת הפנים.

שידותי בריאות לנושאי משרה ברשויות השלטון

היו"ר א' י' שפירא:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר היום: המשך הדיון על ההטבות בשירותי בריאות לנושאי משרה.

י' מצא:

חשוב לקיים את הדיון בנוכחות יותר חברי ועדה ולא בשעה כה מאוחרת לקראת סיום הישיבה.

ח' רמון:

נמסרה הודעה שהישיבה תתקיים עד שעה 14.00.

ד' תיכון:

אדוני היושב ראש, מתי אתה מתחיל ומתי אתה גומר? (היו"ר א' שפירא: בדיוק בשתיים). השעה היא רבע לשתים, וזה אומר שלא תהיה הצבעה.

י' מצא:

זה לא רציני להתחיל עכשיו בדיון. אני מציע להקדיש לנושא הזה ישיבה ארוכה עד לסיום הדיון ביום שני או שלישי.

י' צבן:

פורסם בכל כלי התקשורת שהוועדה ממשיכה היום את הדיון בנושא. אם לא יהיה היום המשך לדיון, יתקבל הרושם שמתחמקים מהענין. לכן אני מציע שנשב גם אחרי שעה שתיים, אולי כעבור חצי שעה יתברר לנו שהענין בשל להצבעה.

י' מצא:

אני מסכים שנמשיך בדיון ובלבד שתתקיים היום גם ההצבעה.

ד' תיכון:

אני מבקש לדעת מתי אתה רוצה לסיים את הדיון בביטול ההטבות הרפואיות לנושאי משרה ולקיים את ההצבעה. אם תאמר שהיום יסתיים הדיון ותתקיים ההצבעה, אשאר להמשך הישיבה. אם תאמר שאתה רוצה לסיים את הדיון בהצבעה ביום שלישי הבא, אני מוכן לקבל זאת. אבל תאמר לנו מתי אתה מביא את הנושא להצבעה.

היו"ר א' י' שפירא:

אני מודיע שהמשך הדיון וסיומו יהיו ביום שלישי הבא.

ד' תיכון:

הישיבה בנושא זה היא פתוחה.

היו"ר א' י' שפירא:

אני חושב שקיימנו היום את אחד הדיונים היפים והחשובים ביותר בנושא התעשייה. התרשמתי שהשר חי את הנושא ועושה, לא מדבר אלא עושה. אני שמח שנתגלגלה לידי הזכות ליזום את הדיון ולקיימו.

ולענין ההטבות, אני חייב לומר שמייד כאשר עלה הענין אמרתי שאני בעד ביטול ההטבות לשרים ולכל הבכירים, פרט לשופטים ודיינים.

אני חוזר ומודיע שביום שלישי הבא בשעה 10.00 נמשיך את הדיון בנושא ההטבות וכל חברי הוועדה שנרשמו לדיון יקבלו את רשות הדיבור. אם בתום הדיון תהיה בקשה להתייעצות סיעתית, ההצבעה תתקיים ביום רביעי.

הצעה לסדר היום

היו"ר א' י' שפירא:

לפני הסיום, רשות הדיבור לחבר הכנסת צבן להצעה לסדר.

י' צבן:

קיבלתי פניה בקשר לילדה מחולון שצריכה לנסוע לניתוח רציני בחו"ל. יש כאן אבסורד ביורוקרטי שממש זועק לשמים. מי שמקבל ממשרד הבריאות אישור לנסיעה לחו"ל לניתוח, איננו משלם מס נסיעות ולא את ההיטל על כרטיס הטיסה והוא גם זכאי להכרה בהוצאות הרפואיות לצורך ממס הכנסה לפי החוק. אבל האוצר איננו מסכים לשחרר את המשפחה מההיטל על רכישת ההקצבה של מטבע חוץ.

ד' תיכון:

אני מציע שביום שני הבא נפנה אישית לשר האוצר ונמצא פתרון לבעיה.

י' צבן:

נאמר שהדבר מחייב פעולת חקיקה מזורזת.

ד' תיכון:

לאוצר יש קרן מיוחדת למטרה כזו.

ח' רמון:

אין צורך בחקיקה. יש דרך לפתור את הבעיה על ידי כך שהאוצר גובה את הכסף ומחזיר אותו.

היו"ר א' י' שפירא:

אני מבין שיימצא לכך פתרון.

אני מודה לכם ונועל את הישיבה.

(הישיבה ננעלה בשעה 14.00)